

Helsinkiiläisten yläkoululaisten turvallisuuosaamisesta ja turvallisuuviestinnän vaikuttavuuden mittaamisesta

Helsingin kaupunki

Pelastuslaitos

Tekijät: Hanna Rekola, Pekka Itkonen, Annukka Saine-Kottonen

Julkaisija: Helsingin kaupungin pelastuslaitos

Kannen kuva: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

ISSN 2323-7899

ISBN 978-952-331-287-6

Tiivistelmä

Helsingin kaupungin pelastuslaitos toteutti vuonna 2016 yhteistyössä Innolink Research -yrityksen kanssa kyselytutkimuksen liittyen helsinkiläisten nuorten turvallisuusosaamiseen ja pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän vaikuttavuuteen nuorten kohderyhmässä. Kyselyllä kerättiin vastaajista taustatietoja sekä kartoitettiin arjen turvallisuusosaamista, oman osaamisen arviota, turvallisuusviestinnän vastaanottamista ja lisätiedon tarpeita. Turvallisuusosaamista kuvaavan pistemäärän vaihtelua pyrittiin selittämään erilaisilla kyselyssä kartoitetuilla tekijöillä, turvallisuusviestinnän vastaanottaminen mukaan lukien. Turvallisuusviestinnän vastaanottamista lähestyttiin kahdella tavalla: 1) käyttämällä rekisteritietoa siitä, oliko vastaajan koulu osallistunut valtakunnalliseen NouHätä!-pelastustaitokampanjaan ja 2) tunnistiko vastaaja itse olleensa palomiehen pitämällä turvallisuusoppitunnilla. Vaikutus pyrittiin myös todentamaan tilastollisesti merkitseväksi soveltuvin testein. Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä koulujen Wilma-tietojärjestelmän kautta touko–kesäkuussa 2016.

Tutkimusaineiston perusteella saatiin muodostettua yleiskuva siitä, millainen helsinkiläisten nuorten turvallisuusosaamisen taso on, sekä siitä, millaisista lähteistä nuoret kokevat turvallisuustaitoja oppivansa ja mistä he kaipaivat lisää tietoa. Käytetyillä menetelmillä mitattuna helsinkiläisnuorten turvallisuusosaaminen vaikuttaa hyvältä, tyttöjen jossain määrin paremmalta kuin poikien. Oman osaamisen arvio sekä lisätiedon tarpeet korreloivat osittain mitatun turvallisuusosaamisen kanssa. Vastaajat toivoivat lisätietoa erityisesti henkeä pelastavasta ensiavusta ja onnettomuusriskien tunnistamisesta.

Nuoret tunnistivat saaneensa turvallisuusviestintää erityisesti kotoa ja koulusta, median ja harrastusten ohella. Tämän perusteella voitaisiin olettaa NouHätä!-kampanjan ja muun kouluissa toteutetun turvallisuusviestinnän vaikuttaneen nuorten turvallisuusosaamiseen. Kuitenkaan NouHätä!-kampanjan vaikuttavuutta ei tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston perusteella pystytty tilastollisesti todentamaan. Vastaajan omat muistikuvat palomieheltä saadusta opetuksesta tai pelastusasemalla vierailusta korreloivat kuitenkin jossain määrin korkeamman turvallisuusosaamisen kanssa. On silti huomioitava, että yksittäisen turvallisuusviestintäkampanjan vaikuttavuutta ei tässä tutkimuksessa käytetyillä aineistolla ja menetelmillä pystytä eristämään, koska muista lähteistä vastaanotettua turvallisuusviestintää ei voida vakioida.

Tämä tutkimus toimi osaltaan pilottihankkeena turvallisuusosaamisen ja viestinnän vaikuttavuuden tutkimukselle nuorten keskuudessa. Vaikka vaikuttavuuden tutkiminen käytetyin menetelmin ei osoittautunut ongelmattomaksi, hanke antoi kokemuksia nuorten lähestymisestä turvallisuusviestinnän kohderyhmänä ja toisaalta verkkokyselyn käytöstä. Se tarjosi myös lisää kokemuksia turvallisuusosaamisen kartoittamisen ja turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden tutkimisen haasteista. Jatkokehitystä ajatellen laadullisemmissa lähestymistavoissa vaikuttavuutta voidaan arvioida esimerkiksi kampanjan saaman näkyvyyden ja sen herättämän keskustelun perusteella sekä toisaalta arvioimalla kriittisesti itse kampanjan sisältöjä ja toimivuutta.

Avainsanat: yläkoululaiset, nuoret, turvallisuus, turvallisuustaidot, turvallisuusosaaminen, turvallisuusviestintä, viestintä, kampanja, viestintäkampanja, NouHätä!, pelastustaitokampanja, vaikuttavuus

Sammanfattning

Helsingfors högstadielävers kunskaper i säkerhet och mätning av säkerhetskommunikationens effektivitet

Helsingfors stads räddningsverk genomförde år 2016 i samarbete med företaget Innolink Research en enkät om Helsingforsungdomarnas säkerhetskunnande och räddningsverkets säkerhetskommunikationens effektivitet bland ungdomar. Med hjälp av enkäten samlades in bakgrundsinformation om de svarande samt kartlades säkerhetskunnande i vardagen, uppskattningar av den egna kompetensen, mottagande av säkerhetskommunikation och behov av mer information. Variationen i poängantalerna som beskriver säkerhetskunnandet försökte man förklara med olika faktorer som kartlades i enkäten, inklusive mottagande av säkerhetskommunikation. Man närmade sig mottagandet av säkerhetskommunikation från två olika perspektiv: 1) genom att använda registerinformation om huruvida den aktuella personens skola hade deltagit i den riksomfattande kampanjen NouHätä! i räddningsfärdigheter och 2) om den aktuella personen själv såg sig ha deltagit i en lektion i säkerhet som hållits av en brandman. Man strävade även efter att med hjälp av lämpliga tester verifiera effektiviteten som statistiskt betydelsefull. Enkäten genomfördes elektroniskt via skolornas datasystem Wilma i maj–juni 2016.

Utifrån enkätmaterial kunde man skapa en helhetsbild av nivån av Helsingforsungdomarnas säkerhetskunnande och i synnerhet av från vilka källor de upplever sig lära in säkerhetsfärdigheter och vad de skulle vilja få mer information om. Mätt med de använda metoderna verkar Helsingforsungdomarna ha bra säkerhetsfärdigheter, flickorna lite mer än pojkarna. Uppskattningarna av det egna kunnandet och behoven av mer information korrelerade delvis med det mätta säkerhetskunnandet. De som svarat önskade få mer information om i synnerhet första hjälpen som räddar människoliv samt identifiering av olycksrisker.

De unga sade sig ha fått information om säkerheten i synnerhet hemifrån och i skolan, vid sidan av medier och fritidsintressen. Utifrån det skulle man kunna anta att kampanjen NouHätä! och annan säkerhetskommunikation i skolorna har inverkat positivt på ungdomarnas säkerhetskunnande. Man kunde dock inte statistiskt verifiera effektiviteten av kampanjen NouHätä! utifrån det material som samlades in för denna enkät. Svarandenas egna minnesbilder av undervisningen som de fått av en brandman eller av besöken på räddningsstationen korrelerade dock i någon mån med ett bättre säkerhetskunnande. Man får dock inte glömma att man inte kan isolera enskilda säkerhetskommunikationskampanjers effekter med det material och de metoder som använts i denna enkät, eftersom det inte går att standardisera säkerhetskommunikation som man mottagit från andra källor.

Denna undersökning tjänade för egen del som ett pilotprojekt för undersökning av säkerhetskunnandet och kommunikationens effekter bland unga. Även om det inte visade sig vara oproblemiskt att undersöka effektiviteten med de använda metoderna gav projektet insikter om hur man kan närma sig ungdomar som en målgrupp för säkerhetskommunikation och å andra sidan också om användningen av elektroniska enkäter. Det bjöd även på erfarenhet av utmaningarna med att kartlägga säkerhetskunnandet och säkerhetskommunikationens effektivitet. Med tanke på fortsatt utveckling bedömer man i de mera kvalitativa betraktelsesätten effektiviteten till exempel utifrån synligheten som kampanjen fått och debatten som den väckt samt å andra sidan genom att själv kritiskt bedöma kampanjens innehåll och funktionalitet.

Nyckelord: högstadieläver, ungdomar, säkerhet, säkerhetsfärdigheter, säkerhetskunnande, säkerhetskommunikation, kommunikation, kampanj, informationskampanj, NouHätä!, räddningskunskapskampanj, effektivitet

Summary

On the safety know-how of upper comprehensive school students of Helsinki and measuring the effectiveness of safety communications

In 2016, the Helsinki City Rescue Department conducted a survey in collaboration with Innolink Research on the safety know-how of young people in Helsinki and the effectiveness of the Rescue Department's safety communications among the youth target group. A questionnaire was used to collect background information from the respondents regarding everyday safety know-how, respondents' assessment of their own know-how, the reception of safety communications and the need for more information. The survey also attempted to explain the variations in respondents' safety know-how based on the various factors surveyed in the questionnaire, including the reception of safety communications. The reception of safety communications was approached in two ways: 1) using register data on whether the respondent's school had participated in the national NouHätä! safety skills campaign, and 2) whether the respondent reported having attended a safety lesson held by a fire fighter. Efforts were also made to verify the statistical significance of these factors using applicable tests. The survey was conducted in the form of an online questionnaire made available in the Wilma information system in May–June 2016.

The survey data provided an overview on the safety know-how of young people in Helsinki. It also gave information on the sources that young people reportedly learn safety skills from and the topics on which they would like to receive more information. Based on the results of this survey, the safety know-how of young people in Helsinki seems to be good, with girls displaying a somewhat higher level of know-how than boys. Respondents' assessment of their own know-how correlated partly with the measured level of safety know-how. Respondents would like more information on life-saving first aid and identifying accident risks in particular.

The respondents reported most often having received safety communications from home and school, in addition to the media and hobbies. Based on this, it would be reasonable to assume that the NouHätä! campaign and other safety communications initiatives conducted at school would have had an impact on young people's safety know-how. However, the effectiveness of the NouHätä! campaign could not be statistically verified based on the data collected in this survey. Nevertheless, respondents reporting having received safety training from a fire fighter or visiting a rescue station seemed to have to some degree higher levels of safety know-how. However, it should be noted that the effectiveness of an individual safety communications campaign cannot be isolated based on the data collected and methods used in this survey, as the safety communications received from other sources cannot be standardised.

This survey served as a pilot project for researching safety know-how and the effectiveness of safety communications among young people. Although examining effectiveness proved somewhat problematic with the methods used, the project did provide valuable experience on how to approach young people as a target group for safety communications and on the use of an online survey. In addition to this, the project provided experience on the challenges related to safety know-how and researching the effectiveness of safety communications. In the future, similar projects could adopt more quality-based approaches by evaluating effectiveness based on, for example, the exposure of a campaign and the discussion it generates, and on the other hand by critically evaluating the content and functionality of the campaign.

Keywords: upper comprehensive school students, young people, youth, safety, safety skills, safety know-how, safety communications, communication, campaign, communication campaign, NouHätä!, safety skills campaign, effectiveness

Alkusanat

Helsingin pelastuslaitos toteutti vuoden 2016 keväällä kyselytutkimuksen helsinkiläisten yläkoulujen kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa liittyen heidän turvallisuusosaamiseensa ja saamaansa turvallisuusviestintään. Toimintaansa kehittääkseen Helsingin pelastuslaitos pyrkii arvioimaan käyttämiensä riskienhallinnan keinojen ja toimenpiteiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Kyseinen pyrkimys ja tietotarve on myös tämän tutkimuksen taustalla. Turvallisuusviestinnän arvioinnin osalta yläkouluikäiset tunnistettiin tärkeäksi kohderyhmäksi, jonka osalta on lisäksi olemassa rekisteritietoa yläkoulujen osallistumisesta valtakunnalliseen NouHätä! -pelastustaitokampanjaan. Tämän rekisteritiedon pohjalta pyrittiin arvioimaan saadun turvallisuusviestinnän vaikutusta turvallisuusosaamiseen. Turvallisuusosaamista mitattiin tutkimusta varten laaditulla kyselyllä. Arviointi tehtiin klassisella koeasetelmalla. Tutkimushankkeen tavoitteena oli myös pilotoida uudenlaista skenaariopohjaista verkkokyselyä turvallisuusosaamisen mittaamisessa.

Hankkeen käynnistämisestä, suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat pelastustoimen suunnittelupäällikkö Pekka Itonen, koulutussuunnittelija Annukka Saine-Kottonen sekä tutkimuspäällikkö Hanna Rekola. Kyselylomakkeen suunnitteluun osallistui myös turvallisuuskouluttaja Paula Luuri. Analyyseistä, tulosten raportoinnista ja julkaisun kirjoittamisesta vastasi Hanna Rekola. Tutkimushanke toteutettiin yhteistyössä Innolink Research -tutkimusyrityksen kanssa. Hankkeella ei ollut ulkopuolista rahoitusta, vaan se toteutettiin pelastuslaitoksen omana työnä.

Tahdomme esittää lämpimät kiitokset kaikille tutkimuksen eri työvaiheissa mukana olleille sekä tutkimusraportin kommentointiin ja keskusteluun osallistuneille.

Tekijät

Sisällys

1 Johdanto	7
2 Tausta	8
3 Aineistot ja menetelmät.....	12
4 Tulokset.....	16
4.1 Taustatietoja vastaajista.....	16
4.2 Turvallisuusviestinnän vastaanottaminen.....	17
4.3 Turvallisuusosaamisen tarkastelu	19
4.4 Viestinnän vaikuttavuuden arviointi.....	23
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	26
Lähdeluettelo	32
LIITE: Helsingiläisnuorten turvallisuusosaamista mittaava kyselylomake	33

1 Johdanto

Helsingin kaupungin pelastuslaitos toteutti vuonna 2016 yhteistyössä Innolink Research -yrityksen kanssa kyselytutkimuksen liittyen helsinkiläisten nuorten turvallisuusosaamiseen ja pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän vaikuttavuuteen nuorten kohderyhmässä. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli tarkastella turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta ja kehitysmahdollisuuksia helsinkiläisten kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten osalta. Tavoitteena oli myös pilotoida turvallisuusosaamisen mittaamiseen soveltuvaa menetelmää ja verkkokyselyä, jota voitaisiin hankkeen tulosten pohjalta jatkokehittää. Hankkeella oli myös viestinnällinen funktio: se toimi osaltaan turvallisuusviestintänä yläkoululaisille. Tiettyjen helsinkiläiskoulujen kahdeksaluokkalaisten ovat vuosina 2015 ja 2016 osallistuneet NouHätä!-pelastustaitokampanjaan. Kampanja on valtakunnallinen, ja sen tavoitteena on välittää yläkouluikäisille turvallisuustietoa liittyen paitsi onnettomuustilanteessa toimimiseen myös riskien ennaltaehkäisyyn ja tunnistamiseen. Koulut päättävät itse osallistumisestaan kampanjaan. Eri pelastustoimen alueilla kampanjan toteuttamisesta vastaa alueen pelastuslaitos yhteistyössä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa, Palosuojelurahaston rahoituksella.

Tämän tutkimushankkeen taustalla vaikutti jo pidempään Helsingin pelastuslaitoksella koettu tarve pureutua viestinnän vaikuttavuuteen erityisesti haavoittuvimmissa kohderyhmissä. Näistä kohderyhmistä yläkouluikäiset tunnistettiin sellaiseksi, joka on vastaanottanut pelastuslaitokselta turvallisuusviestintää ja jonka osalta pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän vastaanottamisesta NouHätä!-pelastustaitokampanjan muodossa on olemassa rekisteritietoa. Hankkeessa tiedostettiin kuitenkin jo alusta asti vaikuttavuuden mittaamisen haasteet ja se tosiasia, että muista lähteistä vastaanotettua turvallisuusviestintää sekä muualla opittuja taitoja on mahdotonta sulkea pois vaikuttavuusketjusta.

NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen perusteella tutkimuksessa pyrittiin kuitenkin tunnistamaan eroavaisuuksia nuorten turvallisuusosaamisessa ja -asenteissa klassisella koeasetelmalla. Nuoret, jotka eivät olleet tietojen mukaan osallistuneet NouHätä!-pelastustaitokampanjaan, toimivat tutkimuksessa verrokiryhmänä. Tämän rekisteritiedon lisäksi turvallisuusviestinnän vastaanottamista indikoitiin kysymyksellä, muistaako vastaaja itse saaneensa pelastuslaitokselta turvallisuusviestintää. Vastaavaa lähestymistapaa ei ole aikaisemmin sovellettu, ja tämä hanke toimi osaltaan pilottina, jonka myötä opittua voidaan hyödyntää myöhemmin vastaavissa tutkimuksissa Helsingissä sekä muilla pelastustoimen alueilla, joilla valtakunnallinen pelastustaitokampanja on käynnissä.

Tutkimuksen lopullinen anti oli erityisesti se, että aineiston perusteella saatiin muodostettua yleiskuva helsinkiläisten nuorten turvallisuusosaamisen tasosta. Tutkimuksen myötä saatiin myös tietoa siitä, millaisista lähteistä nuoret kokevat turvallisuustaitoja oppivansa ja myös mistä teemoista he kaipaivat lisää tietoa. Näitä tietoja voidaan käyttää hyväksi Helsingin pelastuslaitoksen toteuttamaa turvallisuusviestintää ja -koulutusta suunniteltaessa. Vastaavilla menetelmillä sekä tästä hankkeesta opitun myötä voidaan tutkia nuorten turvallisuusosaamista myös muualla Suomessa. Havaintojen perusteella voidaan samaten mahdollisesti räätälöidä nuorille suunnattua turvallisuusviestintää ja -koulutusta sekä toisaalta arvioida erilaisten turvallisuusviestintäkampanjoiden vaikuttavuutta myös muillakin pelastustoimen alueilla.

Tässä raportissa on tarkasteltu nuorten arjen turvallisuusosaamista ja kodin turvallisuusvälineiden käyttöä, turvallisuusviestinnän vastaanottamista sekä viimeisessä osiossa myös turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta hankkeessa kerätyn kyselyaineiston tarjoamien mahdollisuuksien puitteissa. Aineiston

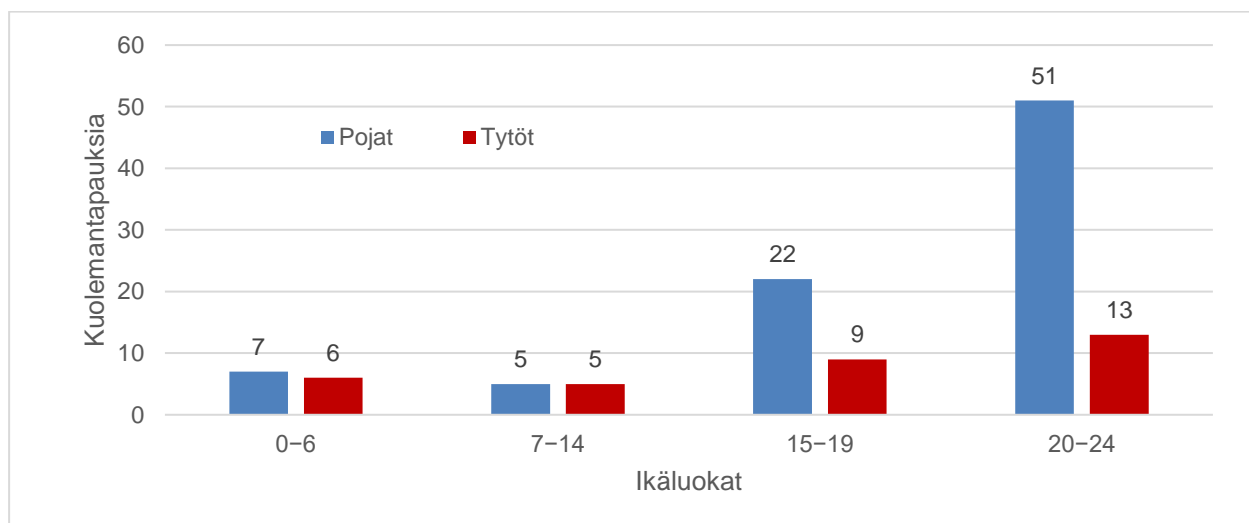

pohjalta tarkasteltiin myös tiettyjen taustatekijöiden, kuten sukupuolen ja luokka-asteen, yhteyttä nuorten turvallisuusosaamiseen. Raportin alussa on lisäksi taustoitettu nuorten elämään liittyviä riskejä ja heille sattuvia tapaturmia Suomessa. Tausta-osiossa on lisäksi eritelty NouHätä!-pelastustaitokampanjan sisältöjä ja tavoitteita sekä peilattu kampanjan vaikuttavuuden tutkimisen mahdollisuuksia viestinnän vaikuttavuuden teoriataustaa vasten.

2 Tausta

Alle 25-vuotiaiden yleisin kuolinsyy Suomessa on tapaturmat (THL 2016). Jopa 30 % 15–24-vuotiaana kuolleista menehtyy tapaturmissa. Tapaturmiin menehtyy erityisesti 20–24-vuotiaita, mutta myös 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä tapaturmat ovat yleisiä (kuva 1). Tilastokeskuksen kuolemansyytilaston mukaan tapaturmaisista kuolemista sattuu erityisesti pojille, kuten kuvasta 1 voidaan huomata. Ero tyttöjen ja poikien välillä on erityisen suuri 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta myös 15–19-vuotiaiden kohdalla poikien tapaturmaisten kuolemien määrä on kaksinkertainen tyttöjen vastaavaan nähden. Nuorten tapaturmista merkittävän osuuden muodostavat tieliikennetapaturmat (THL 2016).

Kuva 1. Tapaturmaiset kuolemantapaukset keskimäärin vuodessa nuorten ikäluokissa sukupuolittain aikavälillä 2012–2014 (THL 2016).

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTOon koko Suomessa aikavälillä 2012–2016 kirjatuissa onnettomuuksissa on kuollut hieman yli 300 7–24-vuotiaasta. Näistä kuolemista ensisijaisen onnettomuustyyppin perusteella luokiteltuna valtaosa, noin 75 %, tapahtui liikenneonnettomuuksissa. Kuolemista 35 oli tilastoitu tilanteissa, jotka vaativat pelastuslaitokselta ihmisen pelastamista. Ihmisen pelastamistehtävät vaativat useimmiten pelastamista esimerkiksi korkeasta paikasta, veden varasta tai saaresta. Kuolemista 11 on tilastoitu tulipalossa tapahtuneiksi. Vastaavassa ikäryhmässä samalla aikavälillä on PRONTOon kirjatuissa onnettomuuksissa loukkaantunut vakavasti noin 1500 henkilöä. Loukkaantumisista 88 % oli seurausta liikenneonnettomuudesta. Tulipaloissa loukkaantumisia oli tilastoitu 29 ja ihmisen pelastamista vaatineissa tilanteissa 68.

Tilastokeskuksen kuolemansyytilastot (THL 2016) sekä PRONTOon onnettomuustilastot antavat samansuuntaisia tuloksia, vaikka PRONTOon henkilövahinkotilastoissa onkin huomioitu vain pelastustoimen tehtävien yhteydessä tilastoidut kuolemantapaukset ja loukkaantumiset. PRONTOon

onnettomuustilastoja tarkasteltaessa tulee myös ottaa huomioon, että onnettomuuksien kirjaukset eivät aina ole täydellisiä ja aineisto sisältää jossakin määrin virhelähteitä. Vaikka tilastojen valossa tulipaloissa menehtyminen tai loukkaantuminen on nuorten joukossa marginaalista, yksittäistenkin onnettomuuksien seuraukset voitaisiin oikealla toiminnalla ehkäistä tai vahinkoja merkittävästi lieventää. Naantalin vuoden 2009 paloturman yhteydessä toteutetun tutkinnan lausunnoissa todetaan, että rakennuspalossa, jossa viisi neljästätoista rakennuksessa oleskelleesta nuoresta menehtyi, oikealla toiminnalla olisi saatu merkittävästi lisää aikaa pelastautumiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö linjasi tutkintaselosteen yhteydessä, että perusopetuksen tulisi lisätä oppilaiden valmiutta toimia onnettomuustilanteissa (Onnettomuustutkintakeskus 2009).

Nuorten turvallisuusosaamisesta ja -asenteista on Suomessa jonkin verran tutkimustuloksia. Esimerkiksi Tampereen teknillisessä yliopistossa on tutkittu 16–30-vuotiaiden nuorten turvallisuuskäyttäytymistä sekä -uskomuksia (Palukka 2006). Tutkimuksen tulokset olivat huolestuttavia. Keskeisimpänä havaintona Palukka toteaa, että erityisesti nuorimman ikäluokan, 16–18-vuotiaiden, keskuudessa riskinotto on yleistä ja erityisesti omaan itseen kohdistuvia riskejä vähätellään. Puutteita havaittiin erityisesti esimerkiksi palovaroittimen tarkastamisessa, poistumisteiden kartoittamisessa ja laajalti liikennekäyttäytymisessä. Palukka myös korostaa, että muutokset nuorten käyttäytymisessä vaativat muutoksen turvallisuusasioiden arvottamisessa ja tämä vaatii pitkäjänteistä turvallisuuskasvatusta jo varhaisista ikävaiheista alkaen.

Kansalaisten turvallisuusosaamista ja -asenteita sekä kriisitilanteisiin varautumista on tutkittu myös esimerkiksi sisäministeriön pelastustoimen Pelastuspalveluasenteet-aineistosarjassa, joka on ilmestynyt viimeksi vuonna 2014 (SM 2014). Kyselytutkimuksen perusjoukkona on 15-vuotta täyttäneet suomalaiset. Kun aineiston tuloksia tarkasteltiin pelkästään 15–18-vuotiaiden ikäluokassa, osoittautui, että nuorten turvallisuustiedot poikkesivat koko otoksesta vaihtelevasti. Kyseisessä ikäluokassa esimerkiksi omasta kodista poistumista ei ole suunniteltu yhtä usein kuin kaikissa ikäluokissa keskimäärin. Nuorilla poistumisreitien suunnitelmia on 45 % vastaajista, kun kaikilla vastaajilla vastaava osuus on 67 %. Toisaalta poistumisharjoituksiin nuoret olivat osallistuneet useammin kuin kaikkien ikäluokkien vastaajat keskimäärin. Esimerkiksi poistumisharjoitukseen työpaikalla tai opiskelupaikalla oli osallistunut kaikista vastaajista 69 % ja 15–18-vuotiaiden kohdalla vastaava osuus oli jopa 94 %.

Tulipalotilanteessa toimimiseen liittyen Pelastuspalveluasenteet-kyselyyn (SM 2014) vastanneita pyydettiin luettelemaan kaikki heidän mielestään oikeat menettelytavat. Nuoret vastaajat olivat nimenneet oikeiksi menettelytavoiksi kaiken ikäisiä vastaajia keskimäärin useammin poistumisen, palokunnan opastamisen ja esimerkiksi ovien sulkemisen palon leviämisen ehkäisemiseksi. Toisaalta koko aineistoa tarkasteltaessa keskimäärin yleisempiä vastauksia olivat esimerkiksi palon omatoiminen sammuttaminen tilanteen niin salliessa sekä yllättäen myös hätänumeroon soittaminen. Näiden erojen tilastollista merkitsevyyttä ei kuitenkaan tätä taustoitusta varten testattu.

Kun Pelastuspalveluasenteet-kyselyyn (SM 2014) vastanneita pyydettiin mainitsemaan yksi taho, josta tämä on viimeksi saanut tietoa pelastusasioista, 15–18-vuotiaista vastaajista 61 % mainitsi koulun. Tämä tukee edellä esitettyjä linjauksia oppilaitoksen merkityksestä nuoren turvallisuusosaamisen ja -asenteiden muokkaamisessa. Helsingin pelastuslaitoksen Pelastuskoulun rehtori Matti Waitinen on tutkinut väitöskirjassaan helsinkiläiskoulujen turvallisuuskulttuuria. Tutkimuksessa kartoitettiin koulujen työntekijöiden turvallisuusosaamista ja -asenteita ja henkilökunnan rooli koulun turvallisuuskulttuurin muotoutumisessa nähtiin tärkeänä. Nuorten turvallisuusosaamisen kehittymisen ja asenneilmapiirin kannalta on hyvin oleellista, kuinka turvallisuusasioihin kouluympäristössä suhtaudutaan. Tutkimuksen

tulosten mukaan helsinkiläiskoulujen henkilökunnan turvallisuusasioihin perehtyneisyudessa ja asennoitumisessa on havaittavissa paljon vaihtelua ja parantamisen varaa (Waitinen 2011).

Helsingin pelastuslaitos tunnistaa nuoret ja lapset sekä oppilaitokset tärkeinä turvallisuusviestinnän kohderyhminä. Helsinkiläisnuorille on suunnattu turvallisuusopetusta koulujen kautta jo 90-luvulta lähtien (Waitinen 2011). Pelastuslaitosten toteuttamaa turvallisuusviestintää ja -koulutusta tilastoidaan pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmään PRONTOon. Aikavälillä 2012–2016 Helsingin pelastustoimen alueella tilastoitiin yli 200 peruskoulun 7–10-luokkalaisille suunnattua turvallisuusviestinnän tapahtumaa, joilla tavoitettiin arvioiden mukaan yli 18 500 nuorta. Näistä vähän alle 7500 tavoitettiin NouHätä!-pelastustaitokampanjan kautta. Muita Helsingin pelastuslaitoksen yläkoululaisille suunnattuja turvallisuusviestinnän muotoja ovat esimerkiksi poistumisharjoitukset, joilla tavoitettiin edellä mainitulla aikavälillä noin 5800 nuorta, sekä Tulipysäkki-toiminta, joka tavoitti hieman alle 1300 nuorta. Tulipysäkki-toiminnalla pyritään puuttumaan alle 15-vuotiaiden luvattomaan tulenkäsittelyyn oppilasryhmille pidettävien tilaisuuksien sekä yksittäisten luvattomasta tulenkäsittelystä kiinnijääneiden nuorten interventiokeskusteluiden kautta (Helsingin kaupunki 2015).

NouHätä!-pelastustaitokampanja on valtakunnallinen yläkoulujen 8.-luokkalaisille suunnattu kampanja, jonka tavoitteena on opettaa nuoria ennakoimaan riskejä ja vaaratilanteita sekä toimimaan onnettomuustilanteessa. Kampanjan sisältöön kuuluu turvallisuusopetusta oman opettajan tai pelastuslaitoksen turvallisuuskouluttajan toimesta. Kampanjaan osallistunut koulu voi lisäksi muodostaa 8.-luokkalaisista oppilaistaan kolmen hengen joukkueita edustamaan koulua NouHätä!-kilpailussa. NouHätä!-kampanjan järjestäjinä ovat kyseisen kunnan pelastuslaitos ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Kampanjaa rahoittaa Palosuojelurahasto (NouHätä! 2017). NouHätä!-pelastustaitokampanjan teemat liittyvät onnettomuusriskien tunnistamiseen ja ehkäisyyn sekä onnettomuustilanteessa, kuten tulipalotilanteessa, liikenneonnettomuudessa tai sairaskohtaustilanteessa, toimimiseen, esimerkiksi hätäensiapuun ja alkusammutukseen. THL:n ja PRONTO:n tilastojen perusteella näistä teemoista erityisesti liikenneonnettomuuksien ehkäiseminen on avainasemassa nuorten tapaturmakuolleisuuden ja loukkaantumisten vähentämisessä. Toisaalta myös oikea toimiminen onnettomuustilanteessa on tärkeää.

Tämän tutkimushankkeen yhtenä tavoitteena oli tutkia turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta. Turvallisuuskulttuuriin ja asenteisiin vaikuttaminen on ollut turvallisuustutkimuksen alalla kiinnostuksen kohteena jo pidemmän aikaa. Erityisesti huomio on painottunut siihen, millaisilla menetelmillä viestinnän vaikuttavuutta voidaan arvioida ja mitata (Viinamäki 2013; Pedak, Mankkinen ja Kolttola 2016). Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö julkaisi vuoden 2017 alussa laajan selvityksen paloturvallisuuskampanjoista ja niiden arviointitutkimuksesta Suomessa (Pedak, Mankkinen ja Kolttola 2016). Selvityksen tavoitteena oli osaltaan vastata kiihtyvällä tahdilla muuttuvan viestintäympäristön ja päivittyvien viestinnän keinojen asettamiin vaatimuksiin turvallisuusviestinnälle. Toisaalta selvitys tarjoaa myös näkökulmia viestinnän vaikuttavuuden arvioimiseen ja sen myötä tukee resurssien suuntaamista tehokkaimpiin viestinnän muotoihin.

Turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta ollaan indikoitu tähän mennessä pitkälti turvallisuuskoulutukseen ja -viestintään käytettyjen työtuntien ja viestintää tai koulutusta vastaanottavien henkilöiden määrään perustuen (Häkkinen 2012; Viinamäki 2013). Turvallisuusviestinnän työtunteja on suhteutettu esimerkiksi pelastustoimen alueen väestömääriin sekä tapahtuneisiin onnettomuuksiin. Tällaiset lähestymistavat ovat kuitenkin hyvin keinotekoisia ja sisältävät monia virhepäätelmän riskejä. Todellisuudessa mitataan vain suoritteita, eikä niinkään toiminnan vaikuttavuutta. Monissa tutkimuksissa peräänkuulutetaan

laadullisten mittarien kehittämistä ja hyödyntämistä viestinnän vaikuttavuuden arvioimisessa (Viinamäki 2013; Pedak, Mankkinen ja Koltola 2016).

Turvallisuusviestinnän ja muun valistustarkoituksessa toteutettavan kampanjoinnin vaikuttavuuden tutkimuksessa perimmäisenä ongelmana voidaan kuitenkin nähdä se, että viestinnän seurauksia kohderyhmän asenteissa ja käytöksessä on vaikeaa, jopa lähes mahdotonta, mitata (Soikkeli ym. 2011). Perinteisessä lähestymistavassa vaikuttavuuden arviointia on tehty klassisella koeasetelmalla, jossa tietyn ryhmän toiminnassa, asenteissa tai tiedoissa tapahtuneita muutoksia pyritään selittämään interventiolla eli toiminnalla, jonka pyrkimyksenä on muuttaa kohderyhmän toimintaa. Kontrolliryhmänä toimii joukko, joka ei ole ollut osallisena interventiossa (Pedak, Mankkinen ja Koltola 2016). Tällainen lähestymistapa vaatii kuitenkin pitkän aikavälin seuranta, ennen ja jälkeen intervention, ja se olettaa, että kohderyhmän käytökseen eivät vaikuta muut tekijät. Nuoret vastaanottavat turvallisuusviestintää kuitenkin moninaisista lähteistä. Viestintä ei välttämättä ole tarkoitushakuista, ja monet arjen turvallisuustaidot opitaankin kotona ja vapaa-ajalla. On myös otettava huomioon, että esimerkiksi päihdevalistustyötä koskevissa tutkimuksissa ollaan todettu, että vaikka kampanjoinnilla voitaisiinkin vaikuttaa kohderyhmän tietoihin ja jopa asenteisiin, muutosta käyttäytymisessä ei ole välttämättä samalla havaittavissa, vaan tämä muutos havaitaan mahdollisesti hyvin pitkällä viiveellä (Soikkeli ym. 2011).

Kulttuurinen lähestymistapa vaikuttavuuden arviointiin lähteekin tästä olettamuksesta, jonka mukaan viestinnän vaikutukset yksilöiden toiminnassa ovat nähtävissä pitkällä aikavälillä kulttuurisen muutoksen kautta (Pedak, Mankkinen ja Koltola 2016). Kulttuurisessa lähestymistavassa erilaisten kampanjoiden vaikuttavuutta mitataankin esimerkiksi niiden saaman näkyvyyden perusteella sekä erilaisin laadullisin analyysin siitä, millaisia ajatuksia ja keskustelua kampanja herättää. Perinteisen koeasetelman sekä kulttuurisen lähestymistavan lisäksi kolmas SPEK:in selvityksen (Pedak, Mankkinen ja Koltola 2016) esittelemistä vaikuttavuuden arvioinnin lähestymistavoista on riskiviestinnän lähestymistapa. Kulttuurisen lähestymistavan tapaan riskiviestinnän näkökulma painottaa paitsi kampanjan tai viestinnän tuloksia myös itse kampanjan sisältöjen sekä toteuttamisen syvempää arviointia.

Tätä teoriataustaa vasten voidaan todeta, että lähtökohdat yksittäisen turvallisuusviestintäkampanjan ja ylipäätään turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arvioimiselle ovat haastavat. Tässä tutkimushankkeessa pyrittiin ensimmäistä kertaa mittaamaan helsinkiläisnuorten turvallisuusosaamista ja selittämään sitä turvallisuusviestinnän vastaanottamista indikoivilla muuttujilla. Ensisijaisena vaikuttavuuden mittaamisen keinona on tässä tutkimuksessa käytetty perinteistä kontrolliryhmäasetelmaa, jossa koulun ja luokka-asteen perusteella NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuneiden ja muiden vastaajien välisiä eroja arvioidaan tilastollisin tarkasteluin. Vastaavia tarkasteluja on tehty myös muiden turvallisuusviestinnän vastaanottamista indikoivien muuttujien perusteella. Edellä mainittujen haasteiden takia on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että turvallisuusviestinnän vaikuttavuudesta ei voida näillä menetelmillä saavutettujen tulosten perusteella vetää suoria johtopäätöksiä. Jo lähtökohtaisesti kontrolliryhmäasetelma on turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden kaltaisen ilmiön tutkimiseen puutteellinen. Kuten edellä mainituissa poimintoissa aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta mainittiin, nuorten turvallisuusosaamiseen vaikuttavia muita tekijöitä on mahdotonta sulkea vaikutusketjun ulkopuolelle. Tutkimuksen lopullisena antina voidaankin nähdä uuden turvallisuusosaamisen mittaamiseen räätälöidyn työkalun pilotointi sekä toisaalta työkalussa kokeilun kautta havaitut kehittämismahdollisuudet. Hanke toimi osaltaan myös itsessään turvallisuusviestintänä ja toi turvallisuusasioita nuorten tietoisuuteen.

3 Aineistot ja menetelmät

Helsingiläisnuorten turvallisuustaitojen tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä touko–kesäkuussa 2016. Vastauslomakkeen linkki lähetettiin sähköpostitse kaikkien Helsingin yläkoulujen johdolle, jonka kautta se jaettiin Wilma-tietojärjestelmässä oppilaille. Yhdeksäsluokkalaiset saivat linkin suoraan omaan Wilma-postilaatikkoonsa ja kahdeksäsluokkalaisille linkki lähetettiin heidän vanhempiansa kautta, minkä myötä saatiin huoltajan lupa alle 15-vuotiaan tutkimukseen osallistumisesta. Kyselylomake on tämän raportin liitteenä A.

Kyselylomakkeen sisältö jakautui kahteen osaan, joista ensimmäisessä kerättiin taustatietoja vastaajasta sekä kartoitettiin turvallisuusosaamista, koettuja lisätiedon tarpeita ja kodin turvallisuusvälineistöä. Taustatiedoissa kartoitettiin vastaajan luokka-aste, sukupuoli sekä äidinkieli. Vastaajalta kysyttiin myös, kuinka usein hän käyttää hellaa tai uunia sekä toisaalta takkaa tai puukiuasta. Turvallisuustietoisuuden osalta kyselyssä haluttiin selvittää erityisesti, millaisista lähteistä nuoret kokevat oppineensa tiettyjä turvallisuusosaamisen teemoja, kuten henkeä pelastavaa ensiapua, muuta esimerkiksi pieniin tapaturmiin liittyvää ensiapua, turvallisia tulenkäyttötaitoja, tulen alkusammutusta, onnettomuusriskien tunnistamista tai turvallista poistumista tulipalotilanteessa. Turvallisuusosaamisen lähteiksi vastaajalle oli annettu koulu, koti, vapaapalokunta tai palokuntanuoret, muut harrastukset sekä media, johon lukeutuivat esimerkiksi televisio, sosiaalinen media sekä lehdet. Vaihtoehtoina oli myös muu lähde sekä se, ettei vastaaja muistanut, missä oli kyseisiä taitoja oppinut, tai ettei hän kokenut osaavansa kyseisiä taitoja. Vastaajan oli mahdollista myös kirjata avoimiin vastauskenttiin, mistä muista lähteistä tai mistä harrastuksista hän koki oppineensa turvallisuustaitoja. Lisäksi vastaajalta kysyttiin, mistä edellä luetelluista teemoista hän kokisi tarvitsevansa lisää tietoa. Myös tässä osioissa oli mahdollista ilmoittaa teemoja myös valmiiksi lueteltujen teemojen ulkopuolelta. Kodin turvallisuusvälineisiin liittyen vastaajalta kysyttiin käsisammuttimen, ensiaputarvikkeiden, sammutuspeitteen sekä palovaroittimen osalta, onko vastaajan kotona näitä turvallisuusvälineitä ja tietääkö hän, kuinka niitä käytetään. Palovaroittimen osalta vastaajalle esitettiin myös väittämiä liittyen palovaroittimen asentamiseen sekä testaamiseen.

Toisessa osassa vastaajalle esitettiin erilaisia onnettomuus- ja riskiskenaarioita, joihin liittyvillä väittämillä arvioitiin vastaajan turvallisuustaitoja ja -osaamista. Kuusi rajattua riskiskenaariota liittyivät turvallisuusriskien tunnistamiseen, tulen alkusammutukseen sähköpalon sekä popcorn-kattilan palon yhteydessä, turvalliseen poistumiseen tulipalotilanteessa sekä liikenneonnettomuustilanteessa toimimiseen ja henkeä pelastavaan ensiapuun uhrin ollessa heräämätön (kuva 2). Skenaarioiden yhteydessä esitetyt väittämät oli muotoiltu siten, että vastaajan tuli arvioida, toimitisiko hän väittämän esittämällä tavalla kyseisessä tilanteessa. Osa vastausvaihtoehdoista oli selkeästi väärä ja osa oli pyritty muotoilemaan siten, että vastausta tulisi pohtia hieman tarkemmin.

Esimerkiksi turvallisuusriskien tunnistamiseen liittyen vastaajalle esitettiin kuva 3, josta vastaajan tuli poimia havaitsemansa turvallisuusriskit. Mahdollisia riskejä oli lueteltu valmiina vastausvaihtoehtoina. Näiden lisäksi kysymyksessä oli avovastaus, johon vastaaja saattoi kirjata muita kuvassa havaitsemiaan riskejä (kuva 3). Muut skenaariot toimivat periaatteella, jossa vastaajalle esitettiin erilaisia toimintavaihtoehtoja. Esimerkiksi liikenneonnettomuustilanteessa (kuva 4) vastaajan tuli arvioida, minkä kuvan 4 toimintavaihtoehtojen mukaan hän toimisi. Vastaajilta kysyttiin turvallisuusriskien tunnistamisen, popcorn-kattilan palotilanteen ja liikenneonnettomuuden osalta myös ennen vastausvaihtoehtojen esittämistä, kuinka hyvin he mielestään osaisivat toimia kyseisessä tilanteessa.

Turvallisuusosaamista mittaavat skenaariot:

- ✓ Turvallisuusriskien tunnistaminen
- ✓ Sähköpalo
- ✓ Popcorn-kattilan palo
- ✓ Poistuminen tulipalotilanteessa
- ✓ Liikenneonnettomuus
- ✓ Heräämättömän henkilön hoito

Kuva 2. Riskiskenaariot, joissa toimimista kyselylomakkeessa mitattiin.

13. Miten hyvin mielestäsi tunnistat mahdollisia turvallisuusriskejä ympärilläsi? [kuva on näkyvillä]

1. ☐ erittäin hyvin	3. ☐ melko huonosti
2. ☐ melko hyvin	4. ☐ erittäin huonosti

[\[sivun vaihto\]](#)

14. Valitse kuvassa havaitsemasi turvallisuusriskit [kuva on näkyvillä]

1. ☐ kaatunut muropaketti [väärin]	4. ☐ kukkamaljakkoo [väärin]
2. ☐ sähköjohto [oikein]	5. ☐ joku muu, mikä? _____ [tunnistettava: veitsi]
3. ☐ pesuainepurkki [oikein]	

[\[sivun vaihto\]](#)

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Kuvassa on useita onnettomuusriskejä. Liedellä ei pidä säilyttää mitään tavaraa, vaikka se olisikin pois päältä. Esimerkiksi lapsi tai lemmikki voi kääntää liedon päälle vahingossa. Sähköjohtoa ei missään nimessä saa vetää kulkemaan liedon yli. Lapsen ulottuvilla on lisäksi terävä veitsi ja pesuainetta, joka voi olla terveydelle vaarallista nieltynä tai silmiin joutuessaan. [kuva on näkyvillä]

[\[sivun vaihto\]](#)

Kuva 3. Turvallisuusriskien tunnistamista mittaava skenaario kyselylomakkeessa (© 2016 Innolink Research).

Tilastollisia analyysejä varten skenaarioiden väittämien vastaukset pisteytettiin siten, että oikeasta valitusta toimintavaihtoehdosta sai kaksi pistettä ja valitusta väärästä toiminnasta vähennettiin yksi piste. Pisteet laskettiin yhteen kullekin skenaariolle erikseen sekä kaikille skenaarioille yhteensä. Vertailuja varten kunkin erillisen skenaarion pisteet skaalattiin lisäksi siten, että maksimipistemäärä oli aina yksittäiselle skenaariolle viisi. Sama toimenpide tehtiin myös kaikkien skenaarioiden yhteenlasketuille pisteille, jotka skaalattiin niin, että maksimipistemäärä oli sata pistettä. Turvallisuusriskien tunnistamiseen liittyvässä skenaariossa jokaisesta tunnistetusta riskistä sai pisteen. Skenaarioon liittyi myös avoin kysymys siitä, mitä

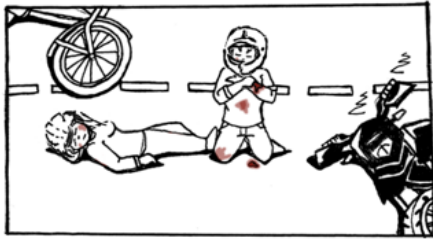
muita kuin valmiiksi listattuja riskejä nuori annetussa kuvassa tunnisti. Vastaaja sai pisteen myös jokaisesta avoimessa vastauskentässä listaamastaan ylimääräisestä riskistä. Virhepisteitä ei tässä skenaariossa annettu.

Turvallisuusviestinnän vaikutusta nuorten saamiin pisteisiin pyrittiin arvioimaan sen mukaan, oliko vastaajan koulu ollut mukana NouHätä!-pelastustaitokampanjassa sinä vuonna, kun vastaaja oli kahdeksannella luokalla. Tarkastelussa huomioitiin koulut, jotka olivat osallistuneet kampanjaan vuonna 2015 tai 2016. Tämän lisäksi vastauslomakkeessa kysyttiin nuorelta suoraan, oliko hän saanut mielestään turvallisuuskoulutusta palomieheltä tai vierailut pelastusasemalla. Muuttujan oli tarkoitus toimia vaihtoehtoisena turvallisuusviestinnän vastaanottamista indikoivana taustamuuttujana. Toisaalta sen avulla oli tarkoitus myös tarkastella NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen rekisteritiedossa esiintyviä puutteita ja epävarmuutta. Analyysistä tuli ilmi, että kontrollimuuttujan tulokset ja NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuminen vastasivat huonosti toisiaan, vaikka niiden väliltä löytyikin tilastollisesti merkitsevä korrelaatio (taulukko 1). Kampanjaan osallistuminen on voitu toteuttaa myös ilman pelastuslaitoksen turvallisuuskouluttajan opetusta siten, että opettaja sisällyttää kampanjan sisällöt omaan opetukseensa. Tällöin vastaaja ei välttämättä ole saanut pelastuslaitoksen edustajalta turvallisuuskoulutusta, mutta on kuitenkin osallistunut kampanjaan. On myös mahdollista, että vastaaja on ollut poissa koulusta, kun kampanjan teemoja on käsitelty. Pelastusasemalla vierailu ei myöskään selitä NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumista.

Kerättyjä tietoja vastaajien taustatekijöistä, turvallisuusosaamisesta, turvallisuusviestinnästä sekä lisätiedon tarpeista on tarkasteltu tässä raportissa ristiintaulukoinnein sekä diagrammein. Erilaisin riskiskenaarioin mitattua turvallisuusosaamista on pyritty selittämään valikoiduilla taustatekijöillä, vastaajien oman osaamisen arviolla sekä toisaalta lisätiedon tarpeella tarkastelemalla eri muuttujien perusteella muodostettujen vastaajaryhmien saamien pisteiden keskiarvojen eroja. Yksittäisistä skenaarioista saatujen pistemäärien sekä kokonaispistemäärän keskiarvoja on tarkasteltu esimerkiksi sukupuolen ja luokka-asteen mukaan, joiden perusteella aineisto jaettiin kahteen tarkasteltavaan ryhmään. Keskiarvojen eroja mitattiin Welchin riippumattomien otosten t-testillä. Welchin t-testi testaa kahden toisistaan riippumattoman otoksen keskiarvojen yhtäsuuruutta. Testillä saadut tilastollisesti merkitsevät tulokset viittaavat siihen, että yhtä suurten keskiarvojen havaitseminen perusjoukossa, josta otokset on poimittu, on hyvin epätodennäköistä. Welchin t-testi on sopeutettu otoksille, joiden varianssit eroavat.

Asetelmissa, joissa käytettiin selittävänä tekijänä aineiston useampaan kuin kahteen ryhmään luokittelevaa taustamuuttujaa, tilastollisena testinä käytettiin sijalukuihin perustuvaa Kruskal-Wallis testiä, joka on sopeutettu soveltumaan useamman kuin kahden luokan jakaumien vertailuun. Testiä sovellettiin esimerkiksi tapauksessa, jossa turvallisuusosaamista mittaavista skenaarioista kerättyjä pisteitä tarkasteltiin oman osaamisen arvion mukaan tai lieden tai takan käytön mukaan, jotka jakoivat aineiston useampaan luokkaan.

Ristiintaulukoinneilla muodostettujen luokkafrekvenssien tilastollista merkitsevyyttä testattiin lisäksi Pearsonin khiin neliö -testillä. Esimerkiksi sukupuolittaisia eroja hellan ja uunin käyttötiheydessä tarkasteltiin khiin neliö -testillä. Khiin neliö -testi testaa odotettujen ja havaittujen luokkafrekvenssien eroja nollahypoteesilla, että frekvenssien välillä ei ole havaittavissa eroja. Odotetut frekvenssit jakautuvat tasaisesti luokittelevan muuttujan luokkiin. Mikäli havaitut frekvenssit vastaavat odotettuja, eikä testin tulos ole tilastollisesti merkitsevä, on epätodennäköistä, että perusjoukosta otetussa poiminnassa jakauma riippuisi luokittelevasta muuttujasta.

Liikenneonnettomuus. Osapuolina on mopoilija ja polkupyöräilijä. Polkupyöräilijä makaa maassa eikä herää. Mopoilija on tajuissaan, mutta on saanut käteensä verta vuotavan haavan. Onnettomuus on tapahtunut tiellä jossa on paljon liikennettä.

18. Kuinka hyvin osaisit mielestäsi toimia kuvan esittämässä tilanteessa? [kuva on näkyvillä]

1. ☐ erittäin hyvin	3. ☐ melko huonosti
2. ☐ melko hyvin	4. ☐ erittäin huonosti

[sivun vaihto]

19. Miten toimit? [kuva on näkyvillä]

	TEEN	EN TEE
1. soitan hätänumeroon [oikein]	☐	☐
2. jatkan matkaani, jotta en vaikeuta pelastushenkilökunnan työskentelyä [väärin]	☐	☐
3. pyrin ensin tyrehtyttämään vertavuotavan haavan mopoilijan kädessä [väärin]	☐	☐
4. tarkistan, onko maassa makaava pyöräilijä hereillä ja hengittääkö hän [oikein]	☐	☐
5. minun on varottava tiellä liikkuvaa muuta liikennettä [oikein]	☐	☐

[sivun vaihto]

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Onnettomuuspaikalle on pysähdyttävä auttamaan. Vaikka paikalle olisi jo pysähtynyt joku, tulee sinun varmistaa, tarvitaanko apuasi silti. Tarkista ensin, onko osallisilla välitön hengenvaara ja soita sitten hätänumeroon. Mene ensin sen luo, joka vaikuttaa vakavimmin loukkaantuneelta. Liikenneonnettomuuspaikalla on oltava varovainen, ettei ohiajavasta liikenteestä aiheudu lisää vahinkoja. Jatka matkaa vasta, kun saat siihen hätäkeskuksesta tai pelastajilta luvan. [kuva on näkyvillä]

[sivun vaihto]

Kuva 4. Liikenneonnettomuustilanteessa oikein toimimista mittaava skenaario kyselylomakkeessa (© 2016 Innolink Research).

Taulukko 1. Ristiintaulukointi palomiehen opetuksesta tai pelastusasemalla vierailusta sekä NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen rekisteritiedosta sekä jakaumien eron tilastollinen merkitsevyys Pearsonin khiin neliö -testillä.

Osallistunut NouHätä!-pelastustaitokampanjaan			
Saanut opetusta palomieheltä tai vierailut pelastusasemalla	Ei	Kyllä	Yhteensä
Ei	108 (55 %)	88 (45 %)	196 (100 %)
Kyllä	136 (44 %)	174 (56 %)	310 (100 %)

$$\chi^2(1) = 5.6248, p = 0.02^*$$

4 Tulokset

4.1 Taustatietoja vastaajista

Kyselylomakkeella saatiin vastauksia 506 kappaletta. Vastauksia tuli yhteensä 29 koulusta, mikä on alle puolet kaikista Helsingin 71 yläkoulusta, joihin vastauslinkki lähetettiin. Osassa kouluista tutkimukseen osallistumiseen oli selvästi kannustettu enemmän ja vastauksia kertyi poikkeuksellisen paljon. Vastaajista noin puolet on aineiston perusteella osallistunut NouHätä!-kampanjaan. Tytöt olivat hieman yliedustettuina, heitä oli aineistossa hieman alle 60 %. Samoin yhdeksäsluokkalaisten oli aineistossa jonkin verran enemmän kuin kahdeksäsluokkalaisten. Kahdeksäsluokkalaisten osalta aineisto jakautui sukupuolittain tasan, mutta yhdeksäsluokkalaisten osalta tyttöjä oli poikiin verrattuna yli kaksinkertainen määrä. Vastaajista 262 oli osallistunut kampanjaan vuonna 2015 tai 2016 koulun rekisteritiedon sekä vastaajan luokka-asteen perusteella ja vastaavasti 244 vastaajaa ei ollut osallistunut kampanjaan. Kahdeksäsluokkalaisten valtaosa oli osallistunut NouHätä!-kampanjaan. Tämä johtuu erityisesti siitä, että vuonna 2016 kampanjassa oli mukana enemmän kouluja kuin vuonna 2015, jolloin kyselyyn vastanneet yhdeksäsluokkalaisten olivat osallistuneet kampanjaan. Tämä tulee ottaa huomioon, kun luokka-asteen vaikutusta turvallisuusosaamiseen ja muihin muuttujiin arvioidaan myöhemmissä analyyseissä.

Kyselyllä kartoitettiin yleisten taustatietojen lisäksi turvallisuusosaamisen kannalta oleellisia tietoja siitä, millaisia valmiuksia vastaajilla on käyttää kodin turvallisuusvälineitä sekä kuinka paljon he käyttävät hellaa tai uunia sekä takkaa tai puukiuasta arjessaan. Kodin turvallisuusvälineistä palovaroittimia löytyi lähes kaikkien nuorten kotoa. Ensiaputarvikkeita oli kotona 85 %:lla nuorista. Sammutuspeite löytyi harvemmilta ja käsiammutin vain neljännekseltä. Nuorista noin 90 % koki osaavansa käyttää edellä mainittuja turvallisuusvälineitä, lukuun ottamatta käsiammutinta, jonka käytön uskoi hallitsevansa hieman alle 70 % nuorista.

Palovaroittimen asentamisesta ja testaamisesta nuorilta kysyttiin yksityiskohtaisempia kysymyksiä ja suurin osa nuorista tiesi, kuinka palovaroitin oikeaoppisesti asennetaan. Kuitenkin palovaroittimen testaamisessa vastausten hajontaa oli enemmän, ja vaikka yli puolet tiesikin, että varoitin tulisi testata kuukausittain, loput 40 % testaisivat varoitinta harvemmin. Kun palovaroittimen käytön ja testaamisen osaamista tarkasteltiin sukupuolittain ja luokka-asteittain Welchin riippumattomien otosten t-testillä ei keskiarvoissa havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kyselyn perusteella noin 20 % nuorista käyttää hellaa päivittäin ja hieman yli 50 % viikoittain (taulukko 2). Loput käyttävät hellaa harvemmin. Takan tai puukiuokaan käyttöön liittyen noin 20 % nuorista totesi, ettei käytä näitä koskaan ja ettei osaisikaan käyttää niitä. Hieman suurempi osa nuorista ei käyttänyt takkaa tai puukiuasta koskaan, mutta mielestään osaisi kuitenkin käyttää sitä tarpeen tullen. Noin puolet nuorista oli käyttänyt takkaa tai puukiuasta, mutta näistäkin reilusti yli puolet käytti sitä harvemmin kuin kuukausittain. Tarkasteltaessa tuloksia sukupuolittain, huomattiin, että tytöt ovat ilmoittaneet selkeästi poikia useammin käyttävänsä hellaa tai uunia päivittäin. Kun poikien kohdalla kyseinen osuus on 13 % vastaava prosenttiosuus tytöille on jopa 26 %. Vastaavasti harvemmin tai ei koskaan hellaa käyttää vain 11 % tytöistä, mutta poikien kohdalla vastaava osuus on 23 %. Vastaavasti taas pojat käyttivät tyttöjä useammin takkaa tai puukiuasta. Kun esimerkiksi tytöistä jopa 27 % totesi, ettei käytä koskaan takkaa tai puukiuasta, eikä osaisikaan sitä käyttää, vastaava osuus pojille oli vain 12 %. Erot jakaumissa sukupuolittain tarkasteltuna todettiin tilastollisesti merkitseviksi Pearsonin khiin neliö -testillä (taulukko

3). Luokka-asteittain tarkasteltuna havaittiin, että yhdeksäsluokkalaiset käyttävät hellaa tai uunia kahdeksäsluokkalaisia enemmän. Erityisesti eroa oli havaittavissa, kun kysyttiin hellan tai uunin päivittäisestä käytöstä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (taulukko 2). Takan tai puukiukaan käytössä ei ollut havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroja luokka-asteittain tarkasteltuna.

Taulukko 2. Ristiintaulukointi sukupuolen ja luokka-asteen mukaan hellan tai uunin käyttötiheydestä sekä jakaumien eron tilastollinen merkitsevyys Pearsonin khiin neliö -testillä.

Hellan tai uunin käyttö					
Sukupuoli	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	Yhteensä
Poika	26 (13 %)	106 (54 %)	18 (9 %)	46 (23 %)	196 (100 %)
Tyttö	76 (26 %)	158 (54 %)	27 (9 %)	32 (11 %)	293 (100 %)

$\chi^2(3) = 20.636, p < 0.001^{***}$

Luokka-aste	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	Yhteensä
8. luokka	30 (14 %)	113 (53 %)	25 (12 %)	45 (21 %)	213 (100 %)
9. luokka	75 (26 %)	157 (54 %)	21 (7 %)	39 (13 %)	292 (100 %)

$\chi^2(3) = 15.247, p < 0.01^{**}$

Taulukko 3. Ristiintaulukointi sukupuolen mukaan takan tai puukiukaan käyttötiheydestä sekä jakaumien eron tilastollinen merkitsevyys Pearsonin khiin neliö -testillä.

Takan tai puukiukaan käyttö						
Sukupuoli	Viikoittain	Kuukausittain	Harvemmin	Ei koskaan, mutta osaisi käyttää	Ei koskaan, eikä osaisikaan käyttää	Yhteensä
Poika	13 (7 %)	26 (13 %)	79 (40 %)	55 (28 %)	23 (12 %)	196 (100 %)
Tyttö	11 (4 %)	28 (10 %)	96 (33 %)	80 (27 %)	78 (27 %)	293 (100 %)

$\chi^2(4) = 17.937, p < 0.01^{**}$

4.2 Turvallisuusviestinnän vastaanottaminen

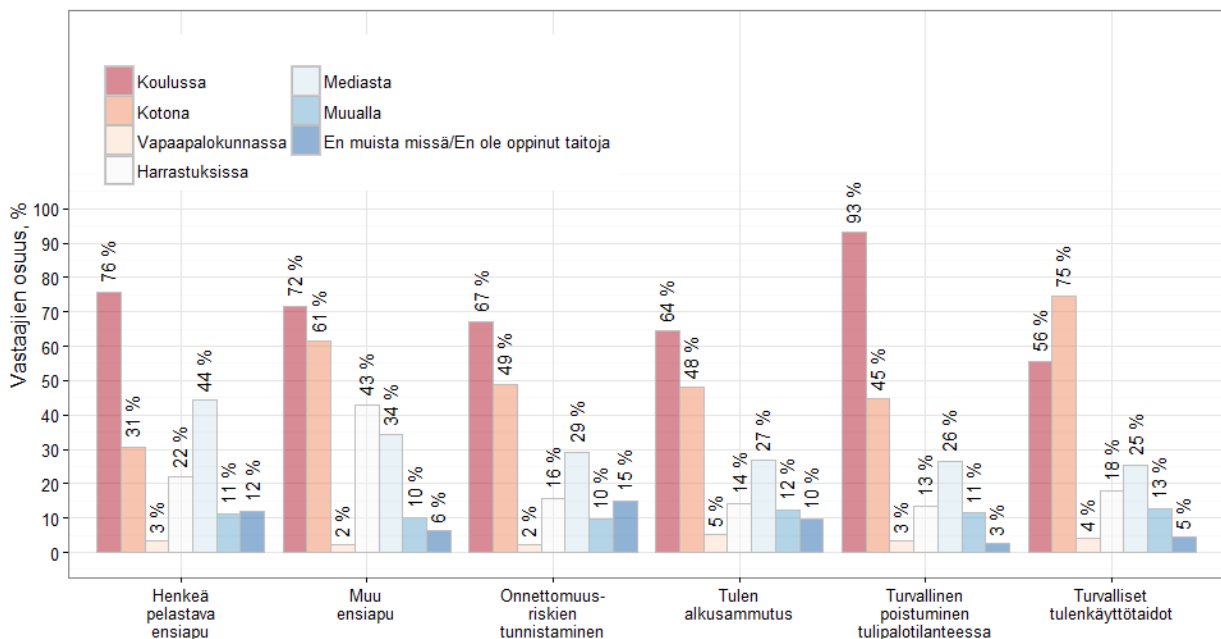
Nuorten oppimia turvallisuustaitoja ja niiden lähteitä kartoitettiin tutkimuksessa kysymällä, mistä vastaaja koki saaneensa tiettyjä tietoja tai taitoja. Vaihtoehtoisissa oli lueteltu henkeä pelastava ensiapu, muu ensiapu, onnettomuusriskien tunnistaminen, tulen alkusammutus, turvallinen poistuminen tulipalotilanteesta sekä turvalliset tulenkäyttötaidot. Turvallisuustaitojen teemat sekä turvallisuusviestinnän kanavat on eritelty kuvassa 5. Nuorilla oli myös mahdollisuus vastata, ettei ole opetellut kyseisiä taitoja tai ei muista, mistä olisi taitoja oppinut. Tämä vastausvaihtoehto oli kuitenkin vähän käytetty. Suurimmaksi osaksi nuoret kokivat oppineensa turvallisuustaitoja kotona ja koulussa. Myös media, johon luettiin esimerkiksi televisio, sosiaalinen media sekä lehdet, esiintyi yleisenä joissain turvallisuustaitojen teemoissa (kuva 5).

Teemoittain (kuva 2) tehtyjen tarkastelujen perusteella noin 75 % koki oppineensa henkeä pelastavaa ensiapua koulussa. Poikkeuksellisen suuri osuus (noin 45 %) oli myös mielestään oppinut kyseisiä taitoja mediasta. Toisaalta taas poikkeuksellisen alhainen määrä nuorista, noin 30 %, koki oppineensa näitä taitoja kotona. Muuta kuin henkeä pelastavaa ensiapua nuoret kokivat oppineensa paitsi koulussa ja kotona myös muista teemoista poiketen usein harrastuksissaan (45 %). Turvallisia tulenkäyttötaitoja nuoret kokivat oppineensa yleisimmin kotona. Turvallisen poistumisen osalta tulipalotilanteesta jopa 93 % nuorista tunnisti opetelleensa taitoja koulussa (kuva 5).

Vastaajia pyydettiin kyselylomakkeen avovastauksissa myös erittelemään, millaisissa harrastuksissa, mistä medioista ja mistä muista lähteistä he kokivat oppineensa edellä mainittuja taitoja, toisin sanoen vastaanottaneensa turvallisuusviestintää. Avovastausten osalta ei kuitenkaan pyydetty erittelemään, minkä tyyppistä turvallisuusosaamista vastaaja koki kustakin lähteestä oppineensa. Harrastuksista partio oli ylivoimaisesti suosituin vastaus. Jopa 16 % kaikista vastaajista oli kirjannut sen avovastauksiin. Avovastauksista partio kattoi 44 %. Myös urheilun parissa vastaajat kokivat oppineensa turvallisuustaitoja. Kaikista vastaajista 18 % oli kirjannut avovastaukseen urheiluharrastuksen. Avovastauksia kirjanneista urheiluharrastuksen oli maininnut puolet. Urheilulajeista useimmiten oli mainittu jalkapallo, tanssi sekä salibandy. Muista harrastuksista avovastauksissa tuli esille esimerkiksi muut leirit ja kurssit, retkeily sekä seurakunnan toiminta.

Erilaisista medioista vastaajat olivat maininneet avovastauksissa erityisesti television, internetin, uutiset ja lehdet. Mediakanaavien avovastauksia tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, että osa vastaajista on kirjannut avovastaukseen erilaisia medialähteitä hyvin yleisellä tasolla (televisio, internet, sosiaalinen media) ja osa vastaajista taas tarkentanut vastaustaan (Facebook, YouTube, elokuvat). Lähtökohtaisesti vastaajat eivät kuitenkaan olleet yksilöineet erityisen tarkasti medialähteitä. NouHätä!-pelastustaitokampanjan oli maininnut avovastauksissa kaksi vastaajaa ja SPEK:in internetsivut oli mainittu kerran. Muista lähteistä vastaajat olivat maininneet usein esimerkiksi erilaiset leirit. Vastaajat myös kokivat, että turvallisuustaitoja oli opittu mökillä ollessa sekä sukulaisten kanssa aikaa vietettäessä. Myös kavereilta oli opittu turvallisuustaitoja.

Kuva 5. Opitut turvallisuustaitojen osa-alueet vastaajien tunnistaman tietolähteen mukaan.

Kyselylomakkeessa vastaajilta kysyttiin myös, mistä turvallisuusosaamisen aiheista he kokisivat tarvitsevansa lisätietoa. Hieman yli 60 % nuorista koki tarvitsevansa lisätietoa henkeä pelastavasta ensiavusta. Nuorista 35 % nuorista nimesi myös onnettomuusriskien tunnistamisen aiheeksi, josta he kokivat tarvitsevansa lisää tietoa. Tulen alkusammutuksen oli maininnut 25 %, mutta muita osa-alueita vastaajat olivat valinneet harvemmin. Vastaajat saivat kirjata kyselylomakkeessa myös avoimena vastauksena aiheita, joita ei ollut valmiiksi listattu. Mainittuja teemoja olivat esimerkiksi ihmisten auttaminen sairauskohtaustilanteessa, itsepuolustus sekä yleiset vaaratilanteet ja pommihuhkatilanne.

4.3 Turvallisuusosaamisen tarkastelu

Turvallisuusosaamista pyrittiin tässä hankkeessa mittaamaan erilaisten toimintaskenaarioiden avulla, joissa vastaajan piti valita annetuista vaihtoehtoista, kuinka hän kyseisessä tilanteessa toimisi. Nuorelta kysyttiin lisäksi ennen vaihtoehtojen esittämistä, kuinka hän arvioisi osaavansa suoriutua kyseisessä tilanteessa. Useimmiten nuoret arvioivat, että osaisivat suoriutua kussakin tilanteessa melko hyvin tai erittäin hyvin. Suurin kyseinen osuus oli kodin turvallisuusriskien tunnistamisen kohdalla ja matalin vastaavasti liikenneonnettomuuspaikalla toimimisen kohdalla.

Yleisesti ottaen nuoret osasivat vastata turvallisuusosaamista mittaaviin kysymyksiin oikein. Kuitenkin esimerkiksi tilanteessa, jossa popcorn-kattila oli syttynyt palamaan, ehdotettiin väärinä vastausvaihtoehtoina palavan kattilan siirtämistä lavuaariin ja tulipalon sammuttamista vedellä. Näistä jälkimmäisen valitsi vain 8 % vastaajista, mutta kattilaa lähtisi kuitenkin siirtämään jopa neljännes vastaajista. Tulipalotilanteessa asunnosta poistumiseen liittyen yli neljännes vastaajista avaisi ikkunat savukaasujen ulospäästämiseksi ja lähes 30 % vastaajista ilmoitti, että poistuisi asunnosta vasta etsittyään piileskelevän lemmikkinsä. Liikenneonnettomuustilanteessa nuorten turvallisuusosaamisessa haluttiin kiinnittää huomiota siihen, osaisivatko he auttaa onnettomuuden uhreja huomioiden henkilöiden tilan kriittisyyden. Jopa 60 % vastaajista ilmoitti, että *ensin* tulisi tyrehdyttää haava hereillä olevan uhrin kädessä, vaikka kysymyksen kuvassa oli havaittavissa myös heräämätön henkilö onnettomuuspaikalla. Yli 30 % totesi myös, ettei koskisi heräämättömään pyörällä kaatuneeseen henkilöön lainkaan, koska hänellä voisi olla luunmurtumia.

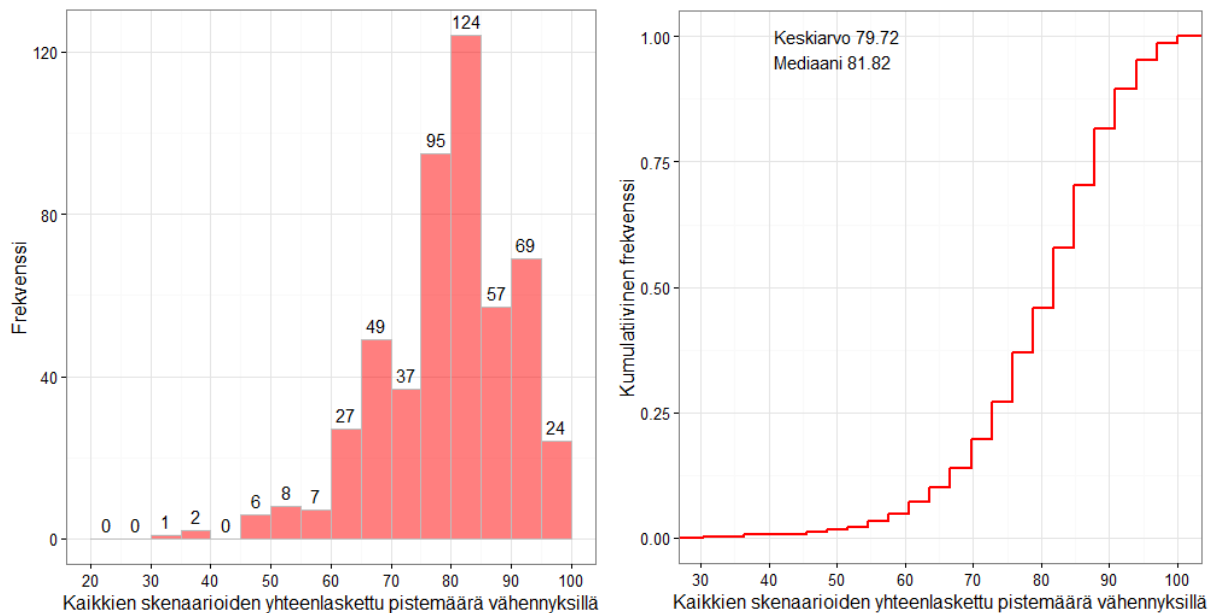
Kokonaisosaamista mittaava muuttuja laskettiin oikeat ja väärät vastaukset huomioiden siten, että maksimipistemääräksi skaalattiin 100 pistettä. Kuvassa 6 on esitetty kaikista skenaarioista saatujen yhteenlaskettujen pisteiden kumulatiivinen frekvenssi. Yleisesti ottaen vastaajien saamat pistemäärät ovat korkeita. Pisteiden keskiarvo on 80 ja pienin saatu pistemäärä 30. Pisteiden mediaani sijoittuu hieman yli 80 pisteeseen, ja 75 % vastaajista on saanut yli 70 pistettä. Suurin osa vastaajista sijoittuu yhteenlasketuissa pisteissä välille 75 ja 95. Tätä korkeampia pisteitä on saanut 24 vastaajaa.

Kuvassa 7 on esitetty pisteiden jakaumat skenaarioittain siten, että maksimipistemääräksi kustakin skenaariosta on vakioitu viisi pistettä. Turvallisuusriskien tunnistamisessa pisteissä on eniten hajontaa. Tässä skenaariossa pisteitä jaettiin avoimessa vastauskentässä annetuista riskeistä niin monta, kuin vastaaja oli niitä oikein listannut. Suuri osa vastaajista on kuitenkin maininnut tässä kohdassa vain yhden ylimääräisen turvallisuusriskin, minkä vuoksi kolme pistettä on yleisin tässä skenaariossa saatu pistemäärä.

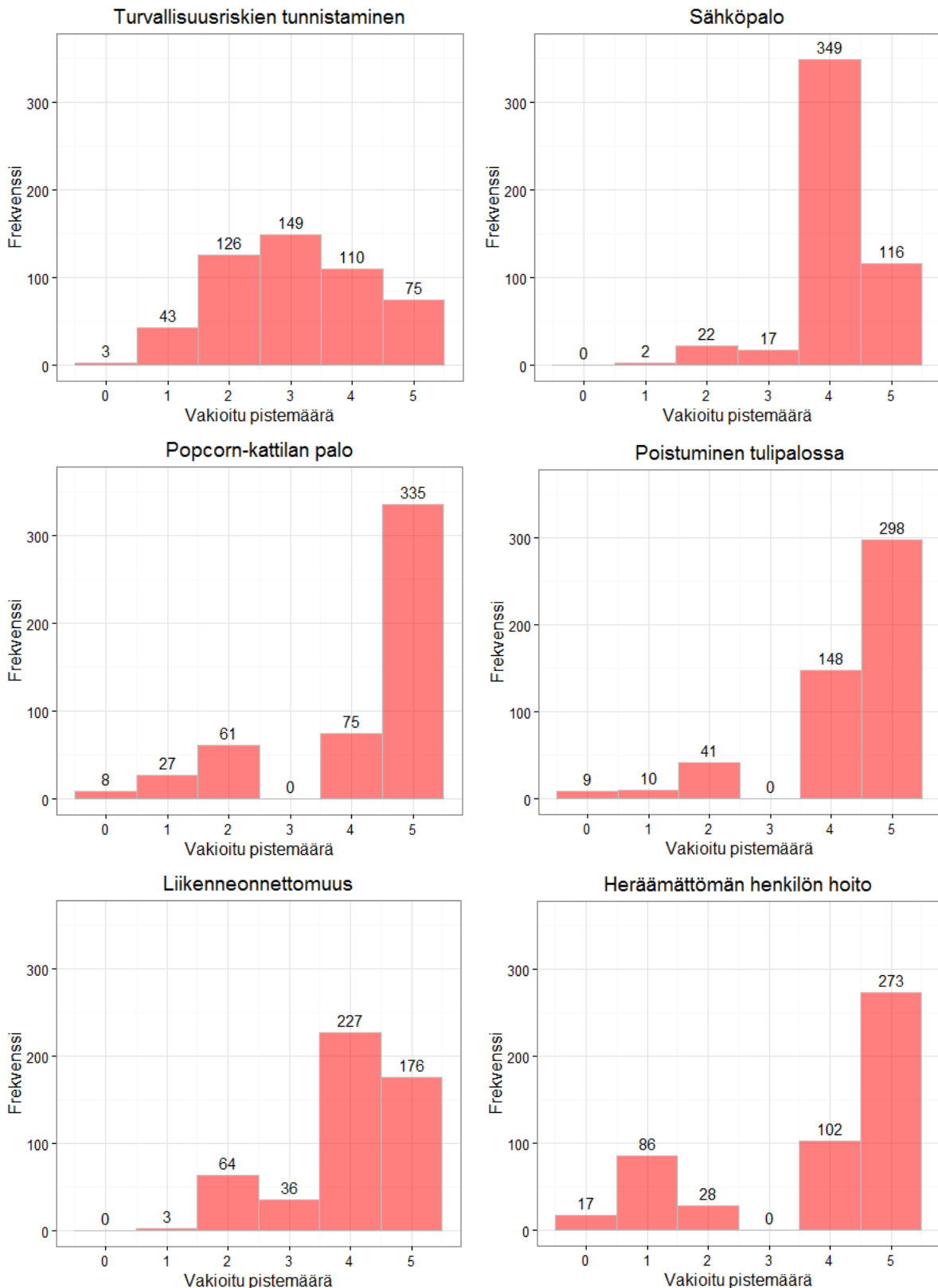
Kun tarkastellaan pelkästään skenaarioista saatuja pistemääriä matalimmat keskiarvot ovat teemoissa *turvallisuusriskien tunnistaminen* sekä *heräämättömän henkilön hoito*. Toisaalta, kun tarkastellaan mediaaneja, matalampia arvoja ovat saaneet turvallisuusriskien tunnistamisen lisäksi teemat *sähköpalo* sekä *liikenneonnettomuus*. Tämä johtuu siitä, että näissä teemoissa maksimipistemääriä ei ole saatu yhtä vallitsevasti kuin muissa skenaarioissa. Kuitenkin näissä skenaarioissa keskiarvot ovat korkeita ja pieniä pistemääriä on saatu harvoin. On otettava huomioon, että skenaarioiden pistemäärät on vakioitu vertailtavuuden mahdollistamiseksi siten, että kaikkien skenaarioiden maksimipistemäärä on sama. Tämä johtaa siihen, että skenaarioissa, joissa kysymyksiä on enemmän, niiden painoarvo muodostuu pienemmäksi.

Taulukko 4. Osaamisen vakioitujen pistemäärien tilastollisia tunnuslukuja.

	Pienin arvo	Mediaani	Keskiarvo	Keskiarvon luottamusväli, 95 %	Suurin arvo
Turvallisuusriskien tunnistaminen	0.0	3.0	3.1	2.97 - 3.18	5.0
Sähköpalo	1.0	4.5	4.2	4.14 - 4.27	5.0
Popcorn-kattilan palo	0.0	5.0	4.2	4.13 - 4.34	5.0
Poistuminen tulipalossa	0.0	5.0	4.3	4.17 - 4.36	5.0
Liikenneonnettomuus	0.8	4.2	4.2	4.09 - 4.24	5.0
Heräämättömän henkilön hoito	0.0	5.0	3.8	3.67 - 3.94	5.0

Kuva 6. Kokonaisosaamisen pistemäärän histogrammi sekä kertymäkuvaaja.

Kuva 7. Osaamisen vakioitujen pistemäärien frekvenssit teemoittain. Oikeasta vastauksesta on saanut 2 pistettä ja väärästä -1. Turvallisuusriskien tunnistamisessa tunnistetusta riskistä on saanut yhden pisteen mutta maksimipistemäärä on 5.

Tässä tutkimuksessa kartoitetuista vastaajien taustatekijöistä, kuten sukupuoli, luokka-aste tai esimerkiksi hellan käyttö arjessa, vain sukupuolella todettiin olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys mitattuun turvallisuusosaamiseen. Poikien (pistemäärän keskiarvo 78,15) ja tyttöjen (keskiarvo 80,70) saamien pistemäärien keskiarvon erotus poikkesi kahden riippumattoman otoksen t-testin perusteella tilastollisesti merkittävästi nolasta ($t(378) = -2,38, p = 0.02$). Tyttöjen todettiin saavan vertailussa parempia pistemääriä kuin poikien. Kun osaamista tarkasteltiin erikseen teemoittain, tyttöjen saamien pistemäärien keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi poikien saamien pistemäärien keskiarvosta yksittäisistä teemoissa vain turvallisuusriskien tunnistamisessa, mutta tyttöjen saamien pistemäärien keskiarvo oli poikia suurempi kaikissa teemoissa, mikä vaikutti kokonaispistemäärissä saatujen erojen tilastolliseen merkitsevyyteen.

Arjen tulenkäyttötaitoja indikoitiin lieden tai uunin ja takan tai puukiukaan käyttötiheydellä. Kuten edellä on esitetty, tytöt käyttivät liettä tai uunia keskimäärin tiheämmin kuin pojat. Samoin yhdeksäsluokkalaiset käyttivät liettä tai uunia keskimäärin useammin kuin kahdeksäsluokkalaiset. Näitä riippuvuuksia ei vakioitu, kun tarkasteltiin arjen tulenkäyttötaitojen vaikutusta turvallisuusosaamista mittaavista skenaarioista saatuihin pisteisiin. Turvallisuusosaamisen kokonaispistemäärään arjen tulenkäyttötaitoilla ei ollut vaikutusta. Tilastollisesti merkitsevä yhteys havaittiin kuitenkin hellan tai uunin käytön tiheyden sekä popcorn-kattilan paloskenaariosta saatujen pisteiden välillä, kun keskiarvojen eroja testattiin Kruskal-Wallis testillä ($\chi^2(4) = 10, p = 0.03$). Vastaajat saivat sitä parempia pisteitä, mitä useammin he käyttivät hellaa tai uunia.

Mitattua turvallisuusosaamista pyrittiin tutkimuksessa selittämään myös vastaajien omalla arviolla osaamisestaan. Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan etukäteen omaa osaamistaan turvallisuusosaamista mittaavien skenaarioiden osalta kolmessa kohdassa: turvallisuusriskien tunnistamisessa, popcorn-kattilan palotilanteessa sekä liikenneonnettomuudessa toimimisessa. Yhteyksien tarkastelu mitatun turvallisuusosaamisen ja oman osaamisen etukäteisarvion osalta on rajoitettu vain näihin skenaarioihin, joissa omaa osaamista on pyydetty arvioimaan. Skenaarioista saadut pistemäärät eivät vaikuttaneet riippuvan oman osaamisen arviosta lukuun ottamatta popcorn-kattilan paloa koskevaa skenaariota. Tässä skenaariossa vastaajien pistemäärien keskiarvo oli sitä korkeampi, mitä paremmaksi oma osaaminen ennalta arvioitiin. Jakaumien erot tässä skenaariossa oman osaamisen arvioinnin tason eri luokkien välillä todettiin tilastollisesti merkitseviksi riippumattomien otosten Kruskal-Wallis testillä ($\chi^2(2) = 6,62, p = 0.02$).

Oman osaamisen arvio korreloi myös sen kanssa, mistä aiheista vastaajat kokivat tarvitsevansa lisää tietoa. Vastaajat, jotka kokivat tarvitsevansa lisää tietoa turvallisuusriskien tunnistamisesta, olivat arvioineet oman osaamisensa heikommaksi turvallisuusosaamista mittaavassa skenaariossa, jossa tuli tunnistaa turvallisuusriskejä kuvasta, kuin vastaajat, jotka eivät kokeneet tarvitsevansa tästä teemasta lisätietoa. Vastaava ilmiö toistui, kun vastaajilta kysyttiin heidän lisätiedon tarvettaan koskien tulen alkusammutusta ja henkeä pelastavaa ensiapua sekä toisaalta, kuinka hyvin he osaisivat toimia tilanteessa, jossa popcorn-kattila palaa tai liikenneonnettomuustilanteessa. Lisätiedon tarpeen ja oman osaamisen välillä havaitut yhteydet todettiin tilastollisesti merkitseviksi, kun muuttujien frekvenssejä testattiin Pearsonin khiin neliö-testillä.

4.4 Viestinnän vaikuttavuuden arviointi

Tässä hankkeessa kerätyn aineiston perusteella pyrittiin tarkastelemaan myös sitä, onko NouHätä!-pelastustaitokampanjalla tai ylipäättään turvallisuusviestinnällä ollut vaikutusta helsinkiläisnuorten turvallisuusosaamiseen tai toisaalta koettuun osaamiseen, toisin sanoen turvallisuusosaamisen itsearvioon. Kun edellä tarkasteltiin turvallisuusosaamista suhteessa vastaajien taustoihin, seuraavassa on pyritty selittämään vaihtelua vastaavin menetelmin, mutta käyttäen turvallisuusosaamista selittävinä tekijöinä turvallisuusviestinnän vastaanottamista.

NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuneita oli koulun ja luokka-asteen perusteella arvioituna vastaajista karkeasti puolet (262/506). Kun osaamista mittaavista skenaarioista kerättyjen pistemäärien keskiarvoja tarkasteltiin kampanjaan osallistumisen mukaan, ei tilastollisesti merkitseviä eroja juuri löytnyt. Kampanjaan osallistumisen ja yhteenlaskettujen pistemäärien keskiarvon välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, kun keskiarvojen eroa testattiin t-testillä. Yksittäisistä skenaarioista tilastollisesti merkitsevät erot keskiarvoissa oli havaittavissa skenaarioissa sähköpalo sekä poistuminen tulipalotilanteesta. Näistä sähköpalon osalta vastaajat, jotka eivät olleet osallistuneet aineiston mukaan NouHätä!-pelastustaitokampanjaan, saivat keskimäärin parempia pisteitä. Skenaariossa poistuminen tulipalotilanteesta päinvastoin kampanjaan osallistuneet saivat parempia pisteitä. Tilastollisesti merkitsevällä varmuudella näiden keskiarvojen erotus poikkeaa nolasta (taulukko 5).

Taulukko 5. NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen vaikutus turvallisuusosaamisen pistemääriin tarkasteltuna riippumattomien otosten Welchin t-testillä.

	Keskiarvo: ei osallistuneet kampanjaan	Keskiarvo: osallistuneet kampanjaan	Keskiarvojen estimaattien erotus	95 % luottamusväli keskiarvojen erotukselle	t-arvo	Vapausasteet	p-arvo
Yhteenlasketut pisteet (0-100 pistettä)	79,86	79,59	0,27	-1,68 – 2,22	0,27	502,6	0,79
Skenaariot erikseen: (0-5 pistettä)							
Turvallisuusriskien tunnistaminen	3,06	3,09	-0,03	-0,24 – 0,18	-0,28	486,7	0,78
Sähköpalo	4,28	4,13	0,15	0,03 – 0,28	2,43	501,3	0,02*
Popcorn-kattilan palo	4,13	4,33	-0,2	-0,41 – 0,02	-1,74	493,7	0,08
Poistuminen tulipalossa	4,16	4,37	-0,21	-0,40 – -0,02	-2,20	492,0	0,03*
Liikenneonnettomuus	4,21	4,11	0,1	-0,05 – 0,25	1,29	503,5	0,20
Heräämättömän henkilön hoito	3,81	3,80	0,01	-0,26 – 0,29	0,10	498,6	0,92

* p < 0,05

NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen ohella kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajien omaa muistikuvaa siitä, ovatko he vastaanottaneet opetusta turvallisuusasioista palomieheltä tai vierailleet pelastusasemalla. Tämän raportin alussa tarkasteltiin NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen ja tämän kontrollimuuttujan välistä korrelaatiota, ja vaikka niiden välillä todettiinkin olevan yhteys, eivät

muuttujat täysin vastanneet toisiaan. Seuraavassa osaamista mittaavista kysymyksistä saatujen pistemäärien keskiarvoja on tarkasteltu tämän kontrollimuuttujan perusteella.

Vastaajia, jotka muistivat vierailleensa pelastusasemalla tai saaneensa opetusta palomieheltä, oli reilusti yli puolet koko otoksesta (301/506). Tarkasteltaessa turvallisuusosaamista mittaavista skenaarioista saatua kokonaispistemäärää tämän kontrollimuuttujan perusteella, löytyi ryhmien keskiarvojen väliltä tilastollisesti merkitsevä ero (taulukko 6). Tarkasteltaessa skenaarioita erikseen tilastollisesti merkitsevä ero keskiarvoissa löytyi ainoastaan skenaariossa poistuminen tulipalossa. Toisaalta kaikissa skenaarioissa (lukuun ottamatta sähköpaloa) vastaajat, jotka muistavat vierailleensa pelastusasemalla tai saaneensa opetusta palomieheltä, ovat saaneet keskimäärin parempia pistemääriä kuin vastaajat, jotka eivät muista vierailleensa pelastusasemalla tai saaneensa palomiehen opetusta. Tämä vaikuttaa mitä ilmeisimmin kokonaispistemäärän keskiarvojen eron tilastolliseen merkitsevyyteen.

Taulukko 6. Pelastusasemalla vierailun tai palomieheltä saadun opetuksen vaikutus turvallisuusosaamisen pistemääriin tarkasteltuna riippumattomien otosten Welchin t-testillä.

	Keskiarvo: ei vierailleet pelastusasemalla tai saaneet opetusta palomieheltä	Keskiarvo: ovat vierailleet pelastusasemalla tai saaneet opetusta palomieheltä	Keskiarvojen estimaattien erotus	95 % luottamusväli keskiarvojen erotukselle	t-arvo	Vapausasteet	p-arvo
Yhteenlasketut pisteet (0-100 pistettä)	78	81	-3	-4,39 – -0,25	-2	400	0,03*
Skenaariot erikseen: (0-5 pistettä)							
Turvallisuusriskien tunnistaminen	3,0	3,1	-0,1	-0,33 – 0,11	-1	400	0,3
Sähköpalo	4,2	4,2	0	-0,17 – 0,09	-0,6	400	0,6
Popcorn-kattilan palo	4,1	4,3	-0,2	-0,41 – 0,04	-2	400	0,1
Poistuminen tulipalossa	4,1	4,4	-0,3	-0,5 – -0,11	-3	400	0,002**
Liikenneonnettomuus	4,1	4,2	-0,1	-0,17 – 0,14	-0,2	400	0,8
Heräämättömän henkilön hoito	3,7	3,9	-0,2	-0,50 – 0,07	-1	400	0,1

* p < 0,05, ** p < 0,01

Edellä todettiin vastaajien oman osaamisen ja lisätiedon tarpeen arvion korreloivan keskenään. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös näiden muuttujien riippuvuutta siitä, onko vastaaja rekisteritiedon mukaan osallistunut NouHätä!-pelastustaitokampanjaan tai muistaako hän saaneensa opetusta palomieheltä tai vierailleensa pelastusasemalla. Oman osaamisen arvion ja turvallisuusviestinnän vastaanottamisen välillä oli havaittavissa jossain määrin riippuvuuksia. Oman osaamisen arvio turvallisuusriskien tunnistamisessa ei vaihdellut riippuen NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisesta. Sen sijaan jakaumissa siitä, kuinka hyväksi oma osaaminen esimerkiksi turvallisuusriskien tunnistamisessa arvioitiin, löytyi eroja, kun aineisto jaettiin sen perusteella, muistiko vastaaja itse saaneensa opetusta palomieheltä tai vierailleensa pelastusasemalla. Sellaiset vastaajat, jotka muistivat vastaanottaneensa pelastuslaitokselta turvallisuusopetusta arvioivat oman osaamisensa paremmaksi. Jakaumien ero todettiin tilastollisesti merkitseväksi khiin neliö -testillä (taulukko 7). Sama ilmiö havaittiin, kun tarkasteltiin vastaajien oman

osaamisen arviota liikenneonnettomuustilanteessa toimimiseen (taulukko 8). NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisella ei siis havaittu olevan yhteyttä oman osaamisen arvioon, mutta kontrollimuuttujan osalta tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä löytyi.

Vastaajien toivoman lisätiedon osalta löydettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys turvallisuusviestinnän vastaanottamisen ja lisätiedon tarpeen välillä henkeä pelastavan ensiavun teemasta. Kun lisätiedon tarve ristiintaulukoitiin sen mukaan, oliko vastaaja saanut opetusta palomieheltä tai vierailut paloasemalta, jakaumat erosivat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan khiin neliö -testin perusteella (taulukko 9). Toisin sanoen sellaiset vastaajat, jotka muistivat saaneensa opetusta palomieheltä tai vierailleensa pelastusasemalla, toivoivat harvemmin lisätietoa henkeä pelastavasta ensiavusta.

Taulukko 7. Ristiintaulukointi palomiehen opetuksen vastaanottamisesta tai vierailusta pelastusasemalla sekä oman osaamisen arviosta turvallisuusriskien tunnistamisesta.

Oman osaamisen arvio turvallisuusriskien tunnistamisesta				
Saanut opetusta palomieheltä tai vierailut pelastusasemalla	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Huonosti	Yhteensä
Ei	35 (18 %)	142 (72 %)	19 (10 %)	196 (100 %)
Kyllä	80 (26 %)	212 (69 %)	16 (5 %)	308 (100 %)

$\chi^2(2) = 7.173$, $p < 0.05^*$. Huom. NA arvot jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Taulukko 8. Ristiintaulukointi palomiehen opetuksen vastaanottamisesta tai vierailusta pelastusasemalla sekä oman osaamisen arviosta liikenneonnettomuustilanteessa.

Oman osaamisen arvio turvallisuusriskien tunnistamisesta				
Saanut opetusta palomieheltä tai vierailut pelastusasemalla	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Huonosti	Yhteensä
Ei	26 (13 %)	117 (60 %)	52 (27 %)	195 (100 %)
Kyllä	62 (20 %)	194 (63 %)	54 (17 %)	310 (100 %)

$\chi^2(2) = 8.0591$, $p < 0.05^*$. Huom. NA arvot jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Taulukko 9. Ristiintaulukointi palomiehen opetuksen vastaanottamisesta tai vierailusta pelastusasemalla sekä lisätiedon tarpeesta henkeä pelastavan ensiavun osalta.

Vastaaja haluaisi lisätietoa teemasta henkeä pelastava ensiapu			
Saanut opetusta palomieheltä tai vierailut pelastusasemalla	Ei	Kyllä	Yhteensä
Ei	57 (29 %)	139 (71 %)	196 (100 %)
Kyllä	126 (41 %)	184 (59 %)	310 (100 %)

$\chi^2(1) = 6.4631$, $p < 0.05^*$.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä helsinkiläisnuorten turvallisuusosaamista tarkastelevassa hankkeessa tavoitteena oli tutkia nuorten arjen turvallisuustaitoja, heidän vastaanottamansa turvallisuusviestinnän teemoja ja kanavia, heidän kokemuksiaan tarpeellisista turvallisuustaidoista ja omasta osaamisestaan sekä toisaalta mitata konkreettisilla onnettomuuskenaarioilla heidän turvallisuusosaamistaan. Tavoitteena oli myös arvioida turvallisuusviestinnän vastaanottamisen ja erityisesti NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen vaikutusta vastaajien turvallisuusosaamiseen, lisätiedon tarpeisiin ja kokemukseen omasta osaamisesta. Tämä tavoite tunnistettiin jo hankkeen alussa haastavaksi, ja tutkimuksen tarkoituksena olikin toimia myös pilottina uuden turvallisuusosaamista ja turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta mittaavan menetelmän kehittämisessä. Alun perin hankkeen taustalla vaikutti visio turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden tutkimisesta jossakin haavoittuvassa väestöryhmässä. Tulosten pohjalta turvallisuusviestinnän kanavia ja sisältöjä voitaisiin räätälöidä tehokkaammin näiden väestöryhmien tavoittamiseksi. NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuminen valikoitui hankkeeseen, koska se mahdollisti kontrolloidun tutkimusasetelman kaltaisen menetelmän soveltamisen. Alkuperäisenä ajatuksena hankkeen taustalla oli myös, että tutkimuksessa opitun myötä työkalua voitaisiin tämän hankkeen tulosten ja havaintojen pohjalta jatkokehittää. Toisaalta hankkeella oli myös turvallisuusviestinnällinen funktio. Yläkoululaisille suunnattu kysely toi osaltaan turvallisuusasioita nuorten tietoisuuteen. Tämä tavoite oli voimakkaasti huomioitu myös kyselylomakkeen, kysymyksenasettelun ja vastausvaihtoehtojen suunnittelussa. Esimerkiksi oikeat vastaukset kerrottiin vastaajalle jokaisen kysymyksen jälkeen.

Tässä raportissa esiteltyjen tulosten perusteella kyselyyn vastanneiden helsinkiläisten nuorten turvallisuusosaaminen vaikuttaa olevan melko hyvää. Pääosin kyselyn osaamista mittaaviin kysymyksiin vastattiin oikein. On kuitenkin otettava huomioon, että kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja mahdollisesti turvallisuusasioista kiinnostuneet nuoret ovat vastanneet kyselyyn ahkerammin. Vääriä vastauksia esiintyi jonkin verran esimerkiksi alkusammutuksessa, tulipalotilanteessa poistumisessa sekä liikenneonnettomuustilanteessa toimimisessa. Keskimäärin matalimpia pisteitä vastaajat saivat skenaariossa, jossa vastaajan piti auttaa kahta liikenneonnettomuudessa loukkaantunutta. Tässäkin skenaariossa erityisesti vastausvaihtoehto, jossa mitattiin sitä, osaisivatko nuoret auttaa loukkaantuneita oikeassa järjestyksessä, aiheutti eroja vastaajien välille. Jopa 60 % vastaajista ilmoitti, että he tyrehtyisivät *ensin* haavan hereillä olevan uhrin kädessä, huolimatta siitä, että kysymyksen yhteydessä esitettyssä kuvassa makaa maassa myös heräämätön henkilö. Tutkimusryhmässä tämä kysymys koettiin epäselvästi muotoilluksi, mikä pitää ottaa huomioon, kun vastaajien osaamista arvioidaan.

Tyttöjen turvallisuusosaaminen todettiin osaamista mittaavista skenaarioista saatujen pisteiden perusteella hieman paremmaksi kuin poikien. Tarkasteltaessa tarkemmin osioita, joissa tytöt pärjäsivät poikia paremmin, huomattiin, että erityisesti turvallisuusriskien tunnistamista mittaavassa osiossa tytöt olivat kirjanneet poikia tunnollisemmin avovastaukseen kysymyksessä esitettyssä kuvassa havaitsemiaan ylimääräisiä riskejä. Tämä voi viitata paremman osaamisen sijaan myös siihen, että vastaaminen on tehty huolellisemmin.

Arjen turvallisuustaitoja tarkasteltiin muun muassa sen mukaan, millaisia kodin turvallisuusvälineitä vastaajien kotona oli ja kokivatko vastaajat osaavansa käyttää näitä välineitä. Myös hellan tai uunin ja takan tai puukiukaan käytöstä kysyttiin. Tulosten mukaan vastaajien kotoa löytyi kodin turvallisuusvälineistä useimmiten palovaroitin ja ensiaputarvikkeita. Harvemmilta löytyi sammutuspeitettä tai käsisammutinta. Turvallisuusvälineitä koettiin osattavan käyttää, lukuun ottamatta käsisammutinta, jonka osalta vain 70 %

koki, että osaisi käyttää kyseistä välinettä. Myös palvaroitin testauksissa huomattiin jonkin verran puutteita. Hellaa tai uunia vastaajista 30 % käytti harvemmin kuin viikoittain. Takan tai puukiukaan käytöstä kysyttäessä 20 % vastaajista koki, ettei osaisi käyttää niitä. Sukupuolittain ja luokka-asteittain tarkasteltuna hellan tai uunin ja takan tai puukiukaan käytössä ilmeni eroja. Tytöt käyttivät useammin hellaa ja pojat useammin takkaa tai puukiukaan. Yhdeksäsluokkalaisten käyttivät myös kahdeksäsluokkalaisten tavoin hellaa tai uunia. Arjen tulenkäyttötiedoilla ei havaittu tällä aineistolla olevan tilastollisesti merkitsevää vaikutusta turvallisuusosaamisen kokonaispistemäärään, mutta popcorn-kattilan palotilanteissa vastaajat olivat saaneet sitä parempia pisteitä, mitä tiheämmin he ilmoittivat käyttävänsä liettä tai uunia. Ero oli tilastollisesti merkitsevä, mutta muita mahdollisesti kerättyyn pistemäärään vaikuttavia muuttujia, kuten sukupuolta tai luokka-astetta ei ollut vakioitu.

Nuoret tunnistivat saaneensa turvallisuusviestintää erityisesti kotoa ja koulusta, median ja harrastusten ohella. Tämän perusteella voitaisiin olettaa NouHätä!-kampanjan ja muun kouluissa toteutetun turvallisuusviestinnän vaikuttaneen nuorten turvallisuusosaamiseen. Tämän myötä tärkeäksi seikaksi nousee myös se, kuinka eri lailla eri kouluissa suhtaudutaan turvallisuuskysymyksiin. Helsingin pelastuslaitoksen Pelastuskoulun rehtori Matti Waitinen on tutkinut väitöstyönsä (2011) helsinkiläiskoulujen turvallisuuskulttuuria. Waitisen tutkimuksen tulosten perusteella helsinkiläiskoulujen henkilökuntien asenteissa ja tiedoissa turvallisuuteen liittyen on paljon vaihtelua ja parantamisen varaa. Myös tämän hankkeen myötä tehtyjen havaintojen perusteella vaikuttaisi siltä, että suhtautuminen turvallisuusasioihin on eri kouluissa hyvin eri tasoilla. Eri kouluista saatiin oppilailta vastauksia hyvin vaihtelevin määrin. Vastaaminen oli ensi sijassa kiinni siitä, toimitettiin kouluissa kyselylomakkeen linkki oppilaille Wilma-järjestelmän kautta. Monista kouluista vastauksia ei saatu lainkaan, mikä viittaa siihen, että kyselyn vastauslinkkiä ei välttämättä edes välitetty oppilaille. Toisaalta kouluissa, joista vastauksia saatiin paljon, oppilaita on todennäköisesti kannustettu vastaamiseen enemmän. Koska koulu todettiin tämänkin tutkimuksen tulosten pohjalta merkittäväksi turvallisuusviestinnän lähteeksi, on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, miten koulujen henkilökunta suhtautuu turvallisuusasioihin. Tutkimuksen jatkokehitystä ajatellen voidaan myös nähdä, että korkeampi vastaajien määrä ja koulujen sitoutuminen hankkeeseen voitaisiin saavuttaa panostamalla enemmän yhteydenpitoon ja yhteistyöhön koulujen kanssa. Tämä myös toisi turvallisuusasioita enemmän esiin kouluissa, joissa ne nyt muutoin jäävät pimentoon. Oppilaiden tavoittaminen ja Wilma-järjestelmän käyttö kyselylomakkeen jakeluun todettiin haasteelliseksi jo hankkeen suunnitteluvaiheessa.

Muista turvallisuusosaamisen lähteistä vastaajat olivat usein maininneet harrastukset sekä median. Harrastuksissa vastaajat kokivat oppineensa erityisesti ensiaputaitoja, kun taas turvallista poistumista oli harjoiteltu erityisesti koulussa ja turvallisia tulenkäyttötaitoja opittu kotona. Yksittäisistä harrastuksista vastaajat olivat maininneet erityisesti partion sekä erilaisia urheiluharrastuksia. Partiossa nuoret ovat todennäköisesti oppineet paitsi ensiaputaitoja myös tulen käyttöä. Urheiluharrastuksissa todennäköisesti ensiaputaidot ovat tarpeen, mikä ilmeni myös siinä, että vastaajat olivat ilmoittaneet oppineensa ensiaputaitoja harrastuksissa. Yksittäisiä harrastuksia mainitessaan nuoria ei kuitenkaan pyydetty yksiselitteisesti erittelemään, mitä turvallisuustaitoja he olivat harrastuksessa oppineet. Turvallisuusviestinnän medialähteitä vastaajat eivät olleet eritelleet kovin tarkasti. Erityisesti televisio, internet ja sosiaalinen media, uutiset sekä lehdet toistuivat vastauksissa. Näistä televisio mainittiin yllättävän monissa vastauksissa, kun helposti nuorten ajatellaan nykyisin viettävän suuren osan median parissa käyttämästään ajasta internetissä ja sosiaalisessa mediassa.

Tässä tutkimuksessa haluttiin kiinnittää huomiota paitsi siihen, millaisia viestinnän kanavia pitkin nuoret parhaiten tavoitetaan, myös siihen, millaisista teemoista he kokevat tarvitsevansa lisää tietoa. Tätä kysyttiin valmiilla vastausvaihtoehdoilla sekä avovastauksella. Erityisesti lisää tietoa haluttiin henkeä pelastavasta ensiavusta sekä onnettomuusriskien tunnistamisesta. Neljännes oli maininnut myös tulen alkusammutuksen. Ennalta annettujen vaihtoehtojen lisäksi vastaajat olivat kirjanneet kyselyyn ihmisen auttamisen sairauskohtaustilanteessa, itsepuolustuksen sekä yleiset vaaratilanteet ja pommiuhkatilanteen teemoiksi, joista haluaisivat lisää tietoa. Nämä ovat teemoja, jotka ovat tällä hetkellä ajankohtaisia median käymässä keskustelussa. Terroriuhka ja turvattomuus ovat riskejä, joita ihmiset eivät kohtaa usein, mutta joiden uhka todennäköisesti tuntuu konkreettiselta median välittämän kuvan myötä.

Sen lisäksi, millaisista asioista nuoret kokivat tarvitsevansa lisää tietoa, kyselyssä kartoitettiin sitä, millaiseksi nuoret kokivat oman osaamisensa ennakkoon turvallisuusosaamista mittaavissa skenaarioissa. Toivotun lisätiedon teemat ja oman osaamisen arvio eri skenaarioissa vastasivat teematasolla toisiaan siten, että vastaajat, jotka kokivat tarvitsevansa lisätietoa esimerkiksi turvallisuusriskien tunnistamisesta, olivat arvioineet oman osaamisensa turvallisuusriskien tunnistamisessa heikommaksi. Ero oli tilastollisesti merkitsevä, ja vastaava yhteys löytyi myös, kun tarkasteltiin lisätiedon tarvetta tulen alkusammutuksesta ja oman osaamisen arviota popcorn-kattilan palotilanteessa sekä toisaalta lisätiedon tarvetta henkeä pelastavasta ensiavusta ja oman osaamisen arviota liikenneonnettomuustilanteessa toimimisesta. Nuorten arviot omasta osaamisestaan osuivat oikeaan myös sen suhteen, millaisia pistemääriä he saivat turvallisuusosaamista mittaavista kysymyksistä.

Tässä hankkeessa sovellettiin yhtenä lähestymistapana perinteistä kontrolloitua tutkimusasetelmaa siten, että koeryhmä ja kontrolliryhmä muodostettiin sen perusteella, oliko vastaaja hänen koulunsa ja luokka-asteensa perusteella määritellyn rekisteritiedon mukaan osallistunut NouHätä!-pelastustaitokampanjaan ollessaan kahdeksannella luokalla. Tällä asetelmalla pyrittiin arvioimaan kampanjaan osallistumisen vaikuttavuutta turvallisuusosaamiseen. NouHätä!-pelastustaitokampanja valittiin tutkimukseen kontrolliryhmän määrittäjäksi sen vuoksi, että kampanjaan osallistumisesta oli saatavilla rekisteritietoa. Asetelmaan suhtauduttiin tutkimusryhmässä kuitenkin jo hankkeen alussa varovaisesti, ja tutkimuksen edetessä selvisikin, ettei kerätyn aineiston perusteella pystytty yksiselitteisesti osoittamaan NouHätä!-kampanjan vaikuttavuutta. Rekisteritiedon mukaan ei voitu osoittaa, että NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuneiden turvallisuusosaaminen olisi parempaa kuin sellaisten vastaajien osaaminen, jotka eivät tietojen mukaan ole osallistuneet kampanjaan.

Turvallisuusosaamista mittaavista skenaarioista saatu kokonaispistemäärä ei vaihdellut kampanjaan osallistumisen mukaan. Yksittäisistä skenaarioista saaduissa pisteissä oli kuitenkin havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroja. Nämä erot eivät kuitenkaan olleet yksiselitteisiä, vaan tulipalotilanteessa poistumisesta kampanjaan osallistuneet vastaajat olivat saaneet parempia pisteitä ja sähköpalotilanteessa toimimisesta huonompia pisteitä. Nämä eri suuntaiset erot todennäköisesti johtivat siihen, että kokonaispistemäärien keskiarvoissa ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää eroa kampanjaan osallistumisen perusteella. Tämä huomio on kiinnostava ja osaltaan viittaa juuri siihen, ettei kampanjaan osallistumisen rekisteritieto turvallisuusviestinnän vastaanottamista selittävänä tekijänä toimi ongelmitta. On vaikeaa nähdä, että NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistuminen huonontaisi vastaajien turvallisuusosaamista. Onkin todennäköisempää, että huolimatta tilastollisesta merkitsevyydestä nämä erot johtuvat kampanjaan osallistumista koskevan rekisteritiedon puutteista, sattumasta tai muusta taustalla vaikuttavasta tekijästä. Osaamista selittävänä taustamuuttujina käytettyjen muuttujien välillä oli havaittavissa myös keskinäistä korrelaatiota. Esimerkiksi luokka-aste ja NouHätä!-

pelastustaitokampanjaan osallistuminen korreloivat aineistossa, samoin myös jossain määrin luokka-aste sekä lisätiedon tarpeet.

Tilastollisesti merkitseviä eroja kuitenkin löytyi, kun kampanjaan osallistumisen sijaan vastaajat luokiteltiin sen mukaan, muistavatko vastaajat itse saaneensa turvallisuusasioista opetusta palomieheltä tai vierailleensa pelastusasemalla. Tämän muuttujan perusteella tilastollisesti merkitseviä eroja löytyi niin turvallisuusosaamista mittaavien kysymysten kokonaispistemäärästä kuin siitä, millaiseksi vastaajat kokivat oman osaamisensa sekä siitä, tarvitsivatko he turvallisuusteemoista lisää tietoa. Turvallisuusosaamista mittaavien kysymysten kokonaispistemäärä vaihteli tilastollisesti merkitsevästi sen mukaan, muistiko vastaaja saaneensa palomiehen opetusta tai vierailleensa pelastusasemalla. Turvallisuusviestintää saaneet vastaajat olivat saaneet korkeampia kokonaispistemääriä. Tarkemmin tarkasteltuna huomattiin, että tilastollinen merkitsevyys saavutettiin, koska palomiehen opetusta saaneet tai pelastusasemalla vierailleet olivat saaneet keskimäärin kaikista skenaarioista paremmat pisteet kuin kontrolliryhmä, vaikka yksittäisissä kysymyksissä erot eivät olleetkaan tilastollisesti merkitseviä.

Tämän raportin alussa pohdittiin kampanjaan osallistumisen rekisteritiedon sekä vastaajan itsensä tunnistaman pelastuslaitokselta vastaanotetun turvallisuusopetuksen välisiä yhteyksiä. Vastaajan oma muistikuva pelastuslaitokselta vastaanotetusta viestinnästä toimi osaltaan NouHätä!-kampanjaan osallistumisen kontrollimuuttujana. Sen tarkoituksena oli tarkastella, kuinka hyvin pelkkä rekisteritieto indikoi pelastuslaitokselta vastaanotettua turvallisuusviestintää. Näiden muuttujien välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä korrelaatio, mutta merkittävältä osin ne eivät kuitenkaan vastanneet toisiaan. Kuten tässä raportissa aiemmin pohdittiin, pelkästään koulun ja luokka-asteen perusteella muodostettu muuttuja, joka ilmaisee NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumisen, ei kuvaa täysin todellisuutta. On mahdollista, että vastaajat ovat esimerkiksi olleet poissa koulusta, kun kampanjaan liittyvää opetusta on annettu. Toisaalta on selvää, että osin kontrollimuuttujaksi tarkoitettu muuttuja turvallisuusviestinnän vastaanottamisesta ja rekisteritieto NouHätä!-kampanjaan osallistumisesta eivät vastaa toisiaan, koska vastaajat ovat voineet saada kampanjaan liittyvää opetusta omalta opettajaltaan, eivätkä sen takia tunnistanee saaneensa turvallisuusopetusta pelastuslaitokselta.

Tilastollisten tarkastelujen perusteella kuitenkin itse tunnistettu turvallisuusopetuksen vastaanottaminen palomieheltä tai vierailu pelastusasemalla selitti paremmin vastaajien turvallisuusosaamista kuin rekisteritieto. Tämä ilmiö oli kiinnostava ja osaltaan viittaa siihen, että tässä tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä voitaisiin tunnistaa eroja vastaajien välillä ja sen myötä arvioida vastaajien saaman turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta. Mikäli tutkimus toistettaisiin, voisi olla hyvä painottaa enemmän nuorten omaa kokemusta turvallisuusviestinnän vastaanottamisesta. Opittujen turvallisuustaitojen ja vastaanotetun turvallisuusviestinnän lähteitä voitaisiin kartoittaa yksityiskohtaisemmin ja mahdollisuuksien mukaan myös useammin avovastauksin. Tässä pilottitutkimuksessa kysely jätettiin kuitenkin tarkoituksella kevyesti täytettäväksi, jotta vastauksia saataisiin riittävästi. Jatkoa ajatellen nämä huomiot ovat kuitenkin tärkeitä.

Kun arvioidaan numeerisesti ilmaistavan turvallisuusosaamisen ja vastaanotetun turvallisuusviestinnän välisiä yhteyksiä, on otettava huomioon, että aineistolla todennetut tilastollisesti merkitsevät yhteydet muuttujien välillä eivät välttämättä täysin kuvaa todellisuutta. Aineiston luotettavuus on arvioitava kriittisesti ja on myös huomioitava, että turvallisuusviestinnän lisäksi nuorten turvallisuusosaamiseen vaikuttavat monet muut tekijät, joita ei tässä tutkimuksessa pystytty vakioimaan. Toisin sanoen esimerkiksi osaamisen tasoa ennen kampanjaan osallistumista ei pystytä arvioimaan tämän hankkeen myötä. Myös itse kyselyyn on suhtauduttava kriittisesti, kuten edelläkin todettiin. Pilotiksi suunniteltu hanke toteutettiin

nopealla aikataululla ja kyselylomake jätettiin tarkoituksella melko suppeaksi, jotta kynnys vastaamiseen jäisi pieneksi. Kysely haluttiin rakentaa mahdollisimman pitkälle monivalintakysymysten varaan, koska avovastausten pelättiin pienentävän vastausprosenttia. Aineistoa käsiteltäessä osoittautui myös, että eroja vastaajien välille aiheuttivat nimenomaan sellaiset kysymykset, joiden asettelu koettiin tutkimusryhmässä epäselväksi. Kysymysten muotoilu ei ollut ongelmattonta, koska vaihtoehdot haluttiin muotoilla siten, että väärät vastaukset eivät ole liian ilmeisiä eivätkä toisaalta myöskään kompakysymyksiä. Oikeista vastauksista pyrittiin tekemään mahdollisimman yksiselitteisiä, mutta onnettomuustilanteessa toimimiseen vaikuttavat kuitenkin aina monet tilannekohtaiset tekijät. Kaiken kaikkiaan vastaajat saivat myös kaikista turvallisuusosaamista mittaavista skenaarioista hyvin korkeita pistemääriä, eikä suuria eroja vastaajien välille muodostunut.

Vaikka hankkeen tavoitteena olikin ensisijaisesti tarkastella turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta, tämä ei osoittautunut hankkeen myötä täysin ongelmattomaksi. Vaikka jonkinlaisia yhteyksiä turvallisuusviestinnän vastaanottamisen ja mitatun osaamisen välillä löytyikin, näihin on syytä suhtautua varauksella. Kuten tämän raportin alussa esitetyn teoriakatsauksen pohjalta voitiin ennakoida ja hankkeen alussa tiedostettiin, yksittäiseen kampanjaan osallistumisen perusteella muodostettu klassinen kokeellinen tutkimusasetelma on liian yksinkertaistettu turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden tutkimiseen ilmiönä. Tämän raportin alussa esiteltyjä vaihtoehtoisia näkökulmia vaikuttavuuden tutkimiseen voitaisiin harkita myös NouHätä!-pelastustaitokampanjan tapauksessa. Esimerkiksi kulttuurisen lähestymistavan keskiössä ovat osaamisen arvion sijaan kampanjan herättämä keskustelu, reaktiot ja julkisuus (Pedak, Mankkinen ja Koltola 2016). Kyselymuotoiseen tutkimukseen lähestymistapaa voisi soveltaa esimerkiksi siten, että nuorilta kysyttäisiin, onko kyseinen kampanja jäänyt heidän mieleensä tai tullut vastaan mediassa, sekä toisaalta kampanjaan osallistuneilta voitaisiin kysyä, mitkä teemat kampanjasta jäivät päällimmäisenä mieleen. Myös tämän tutkimuksen ja nuorille suunnatun kyselyn yhtenä alkuperäisenä tavoitteena ja lopullisena antina voidaan nähdä se, että se osaltaan myös turvallisuusviestinnän välineenä toi NouHätä!-pelastustaitokampanjaan sisältyviä teemoja uudelleen nuorten tietoisuuteen.

Muita kehitysmahdollisuuksia jatkotutkimukselle voisi olla esimerkiksi toteuttaa vastaava kyselytutkimus pitkittäistutkimuksena. Turvallisuusosaamista voitaisiin testata esimerkiksi seitsemäsluokkalaisten joukossa ennen NouHätä!-pelastustaitokampanjaan osallistumista ja seuraavan kerran yhdeksäsluokkalaisten joukossa kampanjaan osallistumisen jälkeen. Tällainen tutkimusasetelma vaatii kuitenkin pitkäjänteisyyttä. On myös otettava huomioon, että joka vuosi yhä useampi koulu osallistuu kampanjaan, jolloin verokkiryhmän koko jää yhä pienemmäksi. Edelleen ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että muita turvallisuusosaamiseen vaikuttavia tekijöitä ei pystytä poissulkemaan. Yläkoululaisten ikävaiheessa voidaan olettaa ylipäättään käytännön taitojen lisääntyvän kasvun ja kehityksen sekä ympäröivästä maailmasta omaksutun tiedon myötä. Kyselyssä voitaisiinkin painottaa vastaajien omia näkemyksiä osaamisestaan sekä hyödyntää kampanjaan liittyen kokemuksellisempaa lähestymistapaa, kartoittaen esimerkiksi NouHätä!-pelastustaitokampanjan herättämiä ajatuksia ja keskustelua nuorten parissa. Nuorten kokemusten pohjalta kampanjaa voitaisiin arvioida turvallisuusviestinnän kokonaisuutena, arvioiden siihen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.

Tämä tutkimus toimi osaltaan pilottihankkeena turvallisuusosaamisen ja viestinnän vaikuttavuuden tutkimukselle nuorten keskuudessa. Nuorten turvallisuusosaamisesta Helsingissä sekä toiveista ja tarpeista turvallisuustiedon suhteen saatiin tutkimuksen myötä muodostettua yleiskuva. Jatkossa menetelmää voidaan hioa ja kehittää tässä hankkeessa opitun pohjalta ja aineistoa voidaan pyrkiä kasvattamaan tehostamalla myös koulujen kontaktointia entisestään. Tämän tutkimuksen anti oli kuitenkin ennen kaikkea

siinä, että se antoi kokemuksia nuorten lähestymisestä väestöryhmänä ja verkkokyselyn käytöstä sekä ennen kaikkea turvallisuusosaamisen kartoittamisen ja turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden tutkimisen haasteista. Ajankohtaista teoriataustaa vasten tässä tutkimuksessa tehtyjen havaintojen pohjalta voidaan lähteä suunnittelemaan hiotumpia nuorille suunnatun turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arvioinnin keinoja.

Lähdeluettelo

- Helsingin kaupunki (2015). Tulipysäkki.
<<http://www.hel.fi/www/pela/fi/onnettomuuksien+ehkaisy/turvallisuusviestinta/tulipysakki>>.
Viitattu 18.4.2017.
- Häkkinen, S. (2012). *Paloturvallisuuskatsaus 2011 – turvallisuusviestintä. Paloturvallisuusseurannan kehittäminen*. Suomen Palopäällystöliitto.
- NouHätä! (2017). <<http://nouhata.fi/>>. Viitattu: 18.4.2017.
- Onnettomuustutkintakeskus (2009). Viiden nuoren kuolemaan johtanut omakotitalopalo Naantalissa 9.10.2009. Tutkintaselostus B1/2009Y. Saatavilla sähköisesti osoitteessa:
<http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muutonnettomuudet/2009/b12009y_tutkintaselostus/b12009y_tutkintaselostus.pdf>. Viitattu: 25.4.2017.
- Palukka, P. (2006). *Nuorten turvallisuuskäyttäytyminen ja turvallisuususkomukset. Kyselytutkimus nuorten turvallisuusvastuullisuudesta ja -tietoisuudesta*. Tampereen teknillinen yliopisto.
- Pedak, M., Mankkinen, T. ja Kolttola, E. (2016). Paloturvallisuuskampanjoiden vaikuttavuuden arviointi. *SPEK tutkii 14*. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.
- SM (= Sisäministeriö) (2014). Pelastuspalveluasenteet 2014 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2015-05-25). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2969>>. Aineisto ladattu: 25.4.2017.
- Soikkeli, M., Salasuo, M., Puuronen, M. & Piispa, M. (2011). Se toimii sittenkin. Kuinka päihdevalistuksesta saa selvää. *Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 16*.
- THL (2016). Nuorten tapaturmat <<https://www.thl.fi/fi/web/tapaturmat/tapaturmat-suomessa/tapaturmat-ikaryhmittain/lasten-ja-nuorten-tapaturmat>>. Viitattu: 19.12.2016.
- Viinamäki, N (2013). *Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arviointi*. Opinnäytetyö. Palopäällystön koulutusohjelma. 88+6 s. Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopio.
- Waitinen, M. (2011). Turvallinen koulu? Helsingiläisten peruskoulujen turvallisuuskulttuurista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Väitöskirja. *Helsingin yliopiston Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 334*. Helsingin yliopisto, Helsinki.

LIITE: Helsinkiläisnuorten turvallisuusosaamista mittaava kyselylomake

Nuorison onnettomuustutkimus 2016

Ole hyvä ja vastaa seuraaviin kysymyksiin valitsemalla sopiva vaihtoehto tai kirjoittamalla vastauksesi sille varattuun tilaan.

TAUSTATIEDOT

[Vastaajan koulu identifioidaan siten, että jokaiselle koululle tehdään koulukohtaisesti yksilöity tutkimuslinkki.]

1. Luokka-asteesi **[pakotettu]**

1. 8.luokka
2. 9.luokka

2. Sukupuoli **[pakotettu]**

1. tyttö
2. poika
3. muu
4. en halua vastata

3. Äidinkieli

1. suomi
2. ruotsi
3. muu

[sivun vaihto]

KÄYTTÄYTYMINEN

4. Käytän hellaa/uunia...

1. päivittäin
2. viikoittain
3. kuukausittain
4. harvemmin
5. en koskaan, mutta osaisin käyttää sitä
6. en koskaan, enkä osaisikaan käyttää sitä

5. Käytän takkaa/puukiuasta...

1. päivittäin
2. viikoittain
3. kuukausittain
4. harvemmin
5. en koskaan, mutta osaisin käyttää sitä
6. en koskaan, enkä osaisikaan käyttää sitä

[sivun vaihto]

TURVALLISUUSTIETOISUUS**6. Turvallisuustaitoja ovat mm. ensiapu, tulenkäyttö, alkusammutus ja onnettomuuksien ehkäisy. Oletko oppinut näitä tietoja tai taitoja... (Ohje: Voit valita useamman vaihtoehdon.)**

	koulussa	kotona	vapaapalokunnassa tai palokuntanuorissa	muissa harrastuksissa	mediasta (tv, some, lehdet jne)	jossain muualla	en muista tai en ole opetellut taitoja
1. henkeä pelastava ensiapu (elvytys, suuret verenvuodot jne.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. muu ensiapu (pienet tapaturmat, urheiluvammat jne.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. turvalliset tulenkäyttötaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. tulen alkusammutus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. onnettomuusriskien tunnistaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. turvallinen poistuminen tulipalotilanteessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Harrastuksissa, missä: _____

Mediasta, mistä: _____

Jossain muualla, missä: _____

6.1. Mistä aiheista tarvitset mielestäsi lisää tietoa? [voi valita useita]

1. ☐ henkeä pelastava ensiapu (elvytys, suuret verenvuodot jne.)	5. ☐ turvallinen poistuminen tulipalotilanteessa
2. ☐ muu ensiapu (pienet tapaturmat, urheiluvammat jne.)	6. ☐ onnettomuusriskien tunnistaminen
3. ☐ turvalliset tulenkäyttötaidot	7. ☐ jostain muusta aiheesta, mistä: _____
4. ☐ tulen alkusammutus	

7. Oletko ollut palomiehen pitämällä oppitunnilla, vierailut pelastusasemalla tai saanut muuten turvallisuustietoa pelastuslaitokselta?

1. ☐ kyllä	3. ☐ en tiedä / en muista
2. ☐ ei	

8. Mikä on yleinen hätänumero Suomessa? Anna vastaus numeroina. [Analysoidaan kahtena luokkana; oikeat ja väärät vastaukset]

Oikea vastaus on 112.

[\[sivun vaihto\]](#)[\[sivun vaihto\]](#)

9.A. Valitse väittämistä paikkansa pitävät.**9.B. Tiedätkö miten näitä välineitä käytetään?**

[kysytään väline kerrallaan kahdessa osassa, paikkansa pitävyys ja käyttö] [liitetään väittämiin kuvat]

	A.				B.	
	kyllä, ja tiedän missä	kyllä, mutta en tiedä missä	ei ole	en ole varma	kyllä	en
1. kotonani on käsisammutin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. kotonani on ensiaputarvikkeita	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. kotonani on sammutuspeite	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. kotonani on palovaroitin / -varoittimia	☐	☐	☐	☐	☐	☐

[sivun vaihto]

10. Mihin palovaroitin tulisi asentaa? Valitse yksi tai useampi oikea vaihtoehto.

1. ☐ seinälle [väärin]	4. ☐ kattoon keskelle huonetta [oikein]
2. ☐ suoraan liedon ylle [väärin]	5. ☐ kodin jokaiseen kerrokseen on asennettava ainakin yksi palovaroitin [oikein]
3. ☐ ilmastointikanavan viereen [väärin]	

11. Miten usein palovaroitin tulisi testata? Valitse oikea vaihtoehto.

1. ☐ kuukausittain [oikein]	4. ☐ vuoden välein [väärin]
2. ☐ kahden kuukauden välein [väärin]	5. ☐ kahden vuoden välein [väärin]
3. ☐ kuuden kuukauden välein [väärin]	

12. Miksi asunnossa tulee olla palovaroitin? Valitse yksi tai useampi oikea vaihtoehto.

1. ☐ palovaroitin on pakollinen [oikein]	3. ☐ palovaroitin voi pelastaa henkesi [oikein]
2. ☐ palovaroitin on suositeltava, mutta ei pakollinen [väärin]	4. ☐ palovaroitin voi sammuttaa alkavan tulipalon [väärin]

[sivun vaihto]

Kuvaus oikein asetellusta palovaroittimesta sekä oikeat vastaukset: Palovaroitin kuuluu asentaa kattoon, mielellään keskelle huonetta. Silloin se havaitsee savun nopeimmin. Palovaroitinta ei kannata asentaa keittiöön tai liian lähelle kylpyhuonetta, koska höyry voi aiheuttaa turhia hälytyksiä.

Kotona pitää olla palovaroitin joka kerroksessa ja jokaista alkavaa 60 neliometriä kohden. Palovaroittimen toiminta testataan kuukausittain. Vain oikein asennettu ja toimiva palovaroitin pelastaa henkiä.

[\[sivun vaihto\]](#)

Seuraavaksi sinulle esitetään kolme kuvaa ja niihin liittyviä kysymyksiä.

13. Miten hyvin mielestäsi tunnistat mahdollisia turvallisuusriskejä ympärilläsi? [\[kuva on näkyvillä\]](#)

1. ☐ erittäin hyvin	3. ☐ melko huonosti
2. ☐ melko hyvin	4. ☐ erittäin huonosti

[\[sivun vaihto\]](#)

14. Valitse kuvassa havaitsemasi turvallisuusriskit [\[kuva on näkyvillä\]](#)

1. ☐ kaatunut muropaketti [väärin]	4. ☐ kukkamaljakko [väärin]
2. ☐ sähköjohto [oikein]	5. ☐ joku muu, mikä? _____ [tunnistettava: veitsi]
3. ☐ pesuainepurkki [oikein]	

[\[sivun vaihto\]](#)

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Kuvassa on useita onnettomuusriskejä. Liedellä ei pidä säilyttää mitään tavaraa, vaikka se olisikin pois päältä. Esimerkiksi lapsi tai lemmikki voi kääntää liedon päälle vahingossa. Sähköjohtoa ei missään nimessä saa vetää kulkemaan lieden yli. Lapsen ulottuvilla on lisäksi terävä veitsi ja pesuainetta, joka voi olla terveydelle vaarallista nieltynä tai silmiin joutuessaan. [\[kuva on näkyvillä\]](#)

[\[sivun vaihto\]](#)

Lapsi kääntää liedен päälle. Liesi lämmittää ja sulattaa sen päällä olevan sähköjohdon. Sähköjohto alkaa savuta, mutta se ei kuitenkaan vielä ole syttynyt palamaan.

15. Miten toimit? [kuva on näkyvillä]

	TEEN	EN TEE
1. siirrän ensimmäiseksi savuavan johdon pois liedeltä [väärin]	☐	☐
2. siirrän lapsen kauemmaksi liedestä [oikein]	☐	☐
3. katkaisen sähköt pääkytkimestä [oikein]	☐	☐
4. käännän liedен pois päältä [oikein]	☐	☐
5. siirrän tavarat pois liedeltä [oikein]	☐	☐
6. korjaan rikkoontuneen sähköjohdon teipillä [väärin]	☐	☐
7. kerron tapahtuneesta aikuiselle [oikein]	☐	☐

[sivun vaihto]

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Jos sähköjohto on vioittunut, sitä ei saa missään tapauksessa käyttää. Esimerkissämme johto savuaa, jolloin oikosulun tai tulipalon vaara on suuri. Silloin on turvallisinta katkaista sähköt pääkytkimestä. Käännä sen jälkeen liesi pois päältä ja siirrä johto ja muut tavarat pois liedeltä. Rikkoutunutta johtoa tai sähkölaitetta ei saa ryhtyä itse korjaamaan. [kuva on näkyvillä]

[sivun vaihto]

Valmistat popcornia paahtamalla maissinjyviä kattilassa. Yhtäkkiä kattilassa oleva rasva syttyi palamaan.

16. Kuinka hyvin osaisit mielestäsi toimia kuvan esittämässä tilanteessa? [kuva on näkyvillä]

1. ☐ erittäin hyvin	3. ☐ melko huonosti
2. ☐ melko hyvin	4. ☐ erittäin huonosti

[sivun vaihto]

17. Miten toimit? [kuva on näkyvillä]

	TEEN	EN TEE
1. sammutan tulipalon mahdollisimman nopeasti vedellä [väärin]	☐	☐
2. peitän tulipalon sammutuspeitolla tai esim. kattilan kannella [oikein]	☐	☐
3. sammutan liedon ja liesituulettimen [oikein]	☐	☐
4. Yritän siirtää palavan kattilan lavuaariin, missä se on helpompi sammuttaa [väärin]	☐	☐

[sivun vaihto]

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Voit yrittää alkusammutusta itse, jos palo on pieni. Rasvapalaa ei saa sammuttaa vedellä, sillä se aiheuttaa voimakkaan ja nopean palon laajenemisen. Rasvapalon voi tukahduttaa käyttämällä sammutuspeitettä, kattilan kantta tai vaikkapa uunin peltiä. Palo ei välttämättä tukahdu heti, joten älä nosta peitettä kattilan päältä. Palavaa kattilaa ei saa yrittää siirtää. Kun kattila on peitetty, sulje liesi ja liesituuletin. Soita sitten hätänumeroon. [kuva on näkyvillä]

[sivun vaihto]

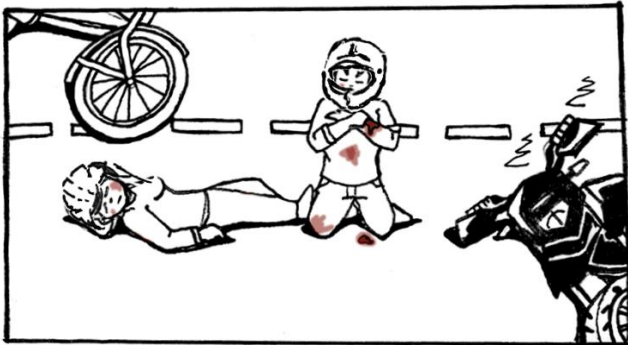
Popcorn-kattilassa oleva rasva syttyy sammutusyrityksistä huolimatta palamaan ilmiliikkeihin. Tuli leviää hallitsemattomaksi keittiössä. Miten toimit?

1. avaan ikkunat, jotta savukaasut pääsevät ulos [väärin]	☐	☐
2. poistun asunnosta mahdollisimman nopeasti ja varmistan, ettei asuntoon jää ihmisiä [oikein]	☐	☐
3. poistun vasta, kun olen löytänyt hädissään piileskelevän lemmikkikissani [väärin]	☐	☐
4. soitan 112 heti, kun olen turvallisessa paikassa [oikein]	☐	☐

[sivun vaihto]

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Jos alkusammutuksen yrittäminen ei ole turvallista, täytyy asunnosta poistua ripeästi ja sulkea ovi perässä. Avonaiset ikkunat ja ovet kannattaa sulkea, jos sen voi tehdä nopeasti ja turvallisesti. Tämä estää palon laajenemista. Varmista, että kukaan ei jää sisälle. Jos sinulla on lemmikkejä, joita et saa otettua mukaasi, kerro niistä paikalle tuleville pelastajille. Tulipalossa myrkyllisiä savukaasuja muodostuu jo parissa minuutissa niin paljon, että asuntoon on hengenvaarallista jäädä. Soita apua hätänumerosta 112 heti, kun olet turvallisessa paikassa. Noudata puhelimesta saamiasi ohjeita. Mene ulos opastamaan palomiehet perille. [kuva on näkyvillä]

[sivun vaihto]

Liikenneonnettomuus. Osapuolina on mopoilija ja polkupyöräilijä. Polkupyöräilijä makaa maassa eikä herää. Mopoilija on tajuissaan, mutta on saanut käteensä verta vuotavan haavan. Onnettomuus on tapahtunut tiellä jossa on paljon liikennettä.

18. Kuinka hyvin osaisit mielestäsi toimia kuvan esittämässä tilanteessa? [kuva on näkyvillä]

1. ☐ erittäin hyvin	3. ☐ melko huonosti
2. ☐ melko hyvin	4. ☐ erittäin huonosti

[sivun vaihto]

19. Miten toimit? [kuva on näkyvillä]

	TEEN	EN TEE
1. soitan hätänumeroon [oikein]	☐	☐
2. jatkan matkaani, jotta en vaikeuta pelastushenkilökunnan työskentelyä [väärin]	☐	☐
3. pyrin ensin tyrehtyttämään vertavuotavan haavan mopoilijan kädessä [väärin]	☐	☐
4. tarkistan, onko maassa makaava pyöräilijä hereillä ja hengittääkö hän [oikein]	☐	☐
5. minun on varottava tiellä liikkuvaa muuta liikennettä [oikein]	☐	☐

[sivun vaihto]

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Onnettomuuspaikalle on pysähdyttävä auttamaan. Vaikka paikalle olisi jo pysähtynyt joku, tulee sinun varmistaa, tarvitaanko apuasi silti. Tarkista ensin, onko osallisilla välitön hengenvaara ja soita sitten hätänumeroon. Mene ensin sen luo, joka vaikuttaa vakavimmin loukkaantuneelta. Liikenneonnettomuuspaikalla on oltava varovainen, ettei ohiajavasta liikenteestä aiheudu lisää vahinkoja. Jatka matkaa vasta, kun saat siihen hätäkeskuksesta tai pelastajilta luvan. [kuva on näkyvillä]

[sivun vaihto]

Polkupyöräilijä ei herää mutta hengittää normaalisti. Miten toimit?

	TEEN	EN TEE
1. laitan polkupyöräilijän kylkiasentoon [oikein]	☐	☐
2. aloitan painelu-puhalluselytyksen [väärin]	☐	☐
3. en koske pyöräilijään lainkaan, koska hänellä voi olla luunmurtumia [väärin]	☐	☐
4. minun on tarkkailtava myös mopoilijan vointia [oikein]	☐	☐

[\[sivun vaihto\]](#)

Kuvaan liittyvä oikea vastaus ja perustelut: Jos huomaat maassa makaavan henkilön, yritä saada hänet hereille. Jos hän ei herää, kerro siitä hätänumeroon. Avaa hengitystiet nostamalla leuka irti rinnasta ja tarkista hengitys. Jos henkilö hengittää normaalisti, muttei herää, käännä hänet kylkiasentoon. Tarkkaile hengitystä ja odota avun saapumista. [\[kuva on näkyvillä\]](#)

[\[sivun vaihto\]](#)

Olet nyt vastannut kaikkiin kysymyksiin. Kiitos kun osallistuit nuorison turvallisuustaitotutkimukseen. Muista, että jokaisen ihmisen kannattaa opetella turvallisuustaitoja. Joskus ne voivat pelastaa hengen.

Jos haluat osallistua arvontaan, jätä tähän yhteystietosi. Niitä käytetään vain arvonnassa, eikä tietoja yhdistetä antamiisi vastauksiin. Vastanneiden kesken arvotaan kymmenen leffalippupakettia (paketissa 2 lippua) ja viisi kodin turvallisuuspakettia (sis. palovaroittimen, sammutuspeitteen ja asukkaan turvallisuusoppaan). Lisäksi arvonnassa on alkusammutus- ja ensiapukurssi Helsingin pelastuslaitoksella.

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Osoite: _____

Kiitos vastauksestasi!